VINCO MYKOLAIČIO-PUTINO

LAIŠKAI AUSTRALIJON

sesei Magdalenai Slavėnienei

ir jos šeimai, 1957-1967

Redagavo

JURGIS JANAVIČIUS

Australijos Lietuvių Bendruomenės
Canberros Apylinkė
CANBERRA

The Letters of Vincas Mykolaitis-Putinas to his sister Magdalena Slavėnas and her family in Australia, 1957-1967. Edited by J. Janavičius.

Copyright M. Slavėnienė, 1971
Tiražas: 500 egz.
Išleido: A.L.B. Canberros Apylinkė.
Spaudė: "Mintis", Sydney, Australia.

LEIDĖJO ŽODIS

Įžiūrėdama didelę Putino laiškų Australijon reikšmę lietuviškam raštui ir kultūriniam išeivijos gyvenimui A.L.B. Canberros Apylinkės Valdyba 1969 metais ėmėsi žygių išleisti šiuos laiškus atskiru leidiniu.

Šiandien, leidiniui pasirodant, visiems prie jo paruošimo prisidėjusiems, ypatingai ponams M. ir J. Slavėnams už sutikimą laiškus išspausdinti ir draugišką bendradarbiavimą juos parengiant spaudai, Jurgiui Janavičiui už redagavimą ir Canberros lietuviams už moralinę ir finansinę paramą, nuoširdžiai dėkojame.

A.L.B. Canberros Apylinkės Valdyba
Canberra, 1971

PRATARMĖ

Vincas Mykolaitis-Putinas yra vienas iš svarbiausių kūrėjų lietuvių literatūroje. Lietuviško romano kelias yra dalinai jo plunksna nubrėžtas. Kontroversijos ir įtampos, kuriomis buvo pažymėtas atgimimo laikotarpis, nepriklausomybės metai ir II-to Pasaulinio Karo ir pokario audros ryškiai atsispindi Putino poezijoj ir prozoj.

1944 metais, daliai Lietuvos inteligencijos pasitraukiant į Vakarus, Putinas pasiliko savam krašte. Po karo sovietiškos Lietuvos valdovai kalėjimais ir trėmimais jo neengė. 1958 jis gavo valstybinę premiją už I-mą dalį romano "Sukilėliai". Tačiau 1962 XX-tam laiške Australijon Putinas rašo: "... paskutiniais metais buvau pajutęs aplink save kažkokią šaltą tuštumą. Iš literatūrinio gyvenimo buvau tarsi išbrauktas. Literatūrinė spauda manęs neminėjo..."

Tais pačiais 1962 metais Putino pagerbimui Vilniuje įvyko literatūrinis vakaras, iš spaudos išėjo plačios apimties monografija apie jo kūrybą. Putino nuotaika kiek pragiedrėjo, bet jo kūrybinė galia jau buvo menkėjančios sveikatos ir dvasinių sąlygų palaužta. Iki savo amžiaus galo nei vieno iš užsimotų didesnių darbų — nei II-tos dalies "Sukilėlių", nei IV-tos dalies plačiai išgarsėjusių "Altorių Šešėly", nei savo prisiminimų jis nebeįstengė užbaigti.

Trisdešimt šeši iš trisdešimt devynių Putino laiškų Australijon yra adresuoti Magdalenai Mykolaitytei Slavėnienei, su kuria Putiną jungė glaudūs ir šilti ryšiai.

Ji buvo ne tik jo jauniausioji sesuo, bet ir kadais pas jį Kaune gyvenusi globotinė, o jis jai ir auklėtojas ir mylimas herojus. Užmegsta 1957, Putino korespondencija su Slavėnų šeima apima visą dešimtmetį. Paskutinį laišką jau silpstančia ranka jis parašė Rasai Slavėnaitei du mėnesius prieš mirtį.

Laiškų tekstai šioje knygelėje yra pateikiami prisilaikant originalų. IV-tam, X-tam, XV-tam ir XXVII-tam laiške yra praleista po keletą sakinių apie privačius-šeimyninius autoriaus ir jo giminių reikalus. Visi praleidimai pažymėti eile brūkšnių. Laiškų numeracija yra chronologinė. Viršeliui ir iliustracijom panaudotos nuotraukos buvo parinktos iš p. Slavėnų nuosavybėje esančios archyvinės medžiagos.

Jurgis Janavičius

VINCAS MYKOLAITIS-PUTINAS

Gimė 1893.I.6 Pilotiškių kaime, Gudelių valsčiuje, Marijampolės apskrityj.

Baigė keturias klases Marijampolės gimnazijoj ir kunigų seminariją Seinuose. Iki 1917 lankė Katalikų Dvasinę Akademiją Petrapilyj. Po I-mo Pasaulinio Karo studijavo ir įsigijo filosofijos daktaro laipsnį Fribourgo Universitete, Šveicarijoj. 1922-23 gilino literatūros studijas Muenchene.

Sugrįžęs iš užsienių Lietuvon, dėstė lietuvių literatūros istoriją Lietuvos (vėliau Vytauto Didžiojo) Universitete Kaune. Nuo 1928 profesorius.

Redagavo literatūrinius žurnalus ŽIDINĮ ir DIENOVIDĮ.

1935 metais giliai pergyventu nutarimu išstojo iš kunigų. 1940 persikėlė profesoriauti į Vilnių.

Po II-ro Pasaulinio Karo toliau dirbo Vilniaus Universitete. 1954 pasitraukė iš universiteto ir atsidėjo kūrybai.

Mirė 1967.VI.7 Kačerginėje.

SVARBIAUSI RAŠTAI.

ROMANAI

Altorių Šešėly, 3 tomai, 1933
Krizė, 1937
Sukilėliai, I-mas tomas, 1957

DRAMOS

Valdovas, 1929
Daktaras Gervydas

DRAMATIZUOTOS POEMOS IR MISTERIJOS

Žiedas ir Moteris, 1926
Nuvainikuota Vaidilutė, 1927
Skalvių Mergelė

EILĖRAŠČIŲ RINKINIAI

Raudoni Žiedai, 1917. Išleista Petrapilyj kartu su poema Kunigaikštis Žvainys
Tarp Dviejų Aušrų, 1927
Keliai ir Kryžkeliai, 1936
Rūsčios Dienos, 1943
Būties Valanda, 1963
Langas, 1966
Vivos Plango, 1967. Išleista Amerikoje.

MOKSLINIAI VEIKALAI

Naujoji Lietuvių Literatūra, I-mas tomas, 1936
Literatūros Etiudai, 1937

PUTINO LAIŠKAI

I

Kaunas, 1957.VII.5

Brangi Sesute.

Kaip mes visi nudžiugome, sužinoję, kad Tu esi gyva ir sveika! Tik nesitikėjome, kad taip toli nubloškė Tave likimas. Elžbieta[1] parodė ir Tavo nuotrauką su dukrele ir Tavo laišką. Vienas Tavo laiškas, adresuotas į Kauną turbūt prieš dešimt metų mus pasiekė. O po to jokios žinios. Manėme, kad Tu tebegyveni ten, kur tada rengeisi vykti — pas dėdę Kazį[2] ir toliau. Dėdė Kazys tada rodos ir mirė.

Mums visiems visi karo vargai pasibaigė laimingai. Aš ir toliau ėjau tas pačias pareigas, dirbau tą patį darbą. Turbūt sužinodavai kai ką iš spaudos. Gyvename po senovei — gerai ir skųstis negalime, ypač dabar kai sąlygos pagėrėjo. Rašau Tau iš to paties namo, iš kurio visi buvome pakrikę kaip paukščiai per audrą. Daug per jį perėjo visokių žmonių ir gerokai apniokojo, ir tik dabar baigiam apsitvarkyti. Atvažiavom čia su žmona praleisti atostogų dalį. Rugpiūčio pradžioje važiuosime dar į Palangą.

Brangi Sesute, kaip būtų gera, kad ir Tu su mumis gyventum ir atostogautum. Prisipažįstu, kad anais laikais aš nemokėjau Tavęs branginti. Būdavau šaltas, užsidaręs... O juk Tu iš visos šeimos esi man artimiausia. Dabar mūsų santykiai tikrai būtų artimesni, draugiškesni. Šiuo metu tik su Elžbieta palaikau artimesnius ryšius. Jurgis[3] mirė, kiti kas sau. Gal atsimeni Jurgio dukrelę tokią mažytę Janutę. Dabar ji jau suaugusi pana — antro kurso stu-

dentė-lituanistė. Mes ją ir leidžiame į mokslą. Buvo labai paliegusi, bet dabar jau sustiprėjo.

Aš jau senstu, atsiranda visokių negalavimų, bet žmonės sako, kad atrodau dar neblogai. Rašei Elžbietai dėl vaistų. Labai Tau dėkojame už pasiryžimą pagelbėti. Kai bus reikalas, šauksimės. Būtų geriau, kad nereiktų. Ly[4] kankina visoki nervų uždegimai, kartais ir širdis sutrinka. Jai ir man yra sklerozės reiškinių, stuburo sukalkėjimo. Man sunku vaikščioti — aptirpusios pėdos. Kol kas dar gyventi galima.

Brangi Sesute, džiaugiamės, kad Tu turi šeimą, gerą vyrą, dukrelę. Širdingai, giminiškai jį sveikiname ir bučiuojame dukrytę ir Tave — karštai, daug kartų. Rašyk Elžbietai. Ji man persiųs.

Tavo brolis P.[5]

---

[1]*E. Mykolaitytė-Gudaitienė — Putino vyriausioji sesuo.*

[2]*K. Mykolaitis nuo seno gyvenęs J.A.V-se.*

[3]*Putino brolis, miręs tuojau po II-jo Pas. Karo. Palikęs didelę šeimą.*

[4]*Putino žmona Emilija Kvedaraitė.*

[5]*Putinas šį pirmąjį laišką pasirašė "P." Tolimesnėj korespondencijoj šitokio parašo jis nebenaudojo.*

II

Kaunas, 1957.IX.16

Mylima Sesele Magdute.

Labai nudžiugino mus visus Tavo gana platus laiškas. Dėkui, kad parašei, kur Tu buvai, kaip ir kada atsidūrei Australijoj. Mes visaip prispėliodavom. Kartais ateidavo į galvą juodos mintys, gal Tavęs nė gyvųjų tarpe nebėra.

Tu visados buvai neperstiprios sveikatos, turėjai silpnus plaučius, o Kanados klimatas rodos gana žiaurus ir plaučių ligomis sergantiems pavojingas. Taigi tuo labiau džiaugiamės, kad esi gyva ir sveika ir susikūrei pakenčiamą, o kai kuriais atžvilgiais, atrodo, ir laimingą gyvenimą — nesi vieniša, turi gerą vyrą, auginate gražią, gabią, sveiką dukrelę. Labai gerai, kad atsiuntei jos nuotraukėlę. Dar būtų geriau, kad būtute joje visi trys. Tavo visos foto — ir vienos, ir su kitais, ir su mumis visais — žuvo karo metais. Žuvo ir visas mano archyvas, — laiškai, rankraščiai, dokumentai — viskas, kas buvo stalčiuose ir didelė knygų dalis, ir šiaip viskas.[1] Išliko tik tas, ką buvom pasiėmę valizose į kaimą. Nieko kito taip negaila, kaip laiškų, fotografijų, rankraščių. Namą Kaune tik dabar baigiame atsiremontuoti ir susitvarkyti, bet pastoviai gyvename Vilniuj toj pačioj gatvėj gretimame name, Sruogos bute.[2] Be abejo žinai, kad B. Sruoga mirė 1947 m. rudenį. Mes dabar gyvename gerai ir nieko mums nestoka. Rašytojo darbas pas mus gerai atlyginamas. Neseniai išėjo iš spaudos mano romano "Sukilėliai" pirmasis tomas.[3] Išsiunčiau Jums dvi knygas. Antrąją kam nors padovanokite. Taip pat išsiunčiau ir kitą siuntinėlį Raselei gražių knygelių. Atsiųsčiau ir daugiau jums ir jai, tik truputį pribijau, ar neturėsite dėl tokių siuntinių kokių nemalonumų, ar mūsų knygos pas jus laisvai gaunamos? Parašyk apie tai. Mes dabar turime gerų ir gražiai išleistų knygų — Maironio, Sruogos, Žemaitės, Vaižganto, netrukus turėsime ir Krėvės raštus. Leidykla jau kuris laikas skatina ir mane, kad paruoščiau spaudai ir savo raštus. Jų susidarytų apie 8 tomai. Ateinančių metų pabaigoj pirmieji tomeliai gal ir pasirodys. Bet kol kas svarbiausiu savo uždaviniu laikau tęsti ir baigti "Sukilėlius". Darbo daug, o jėgos mažta. Žmonės sako, kad atrodau dar neblogai, bet svarbu ne atrodymas, o vidinis pajėgumas. Dėkui, kad susirūpinote vaistais, bet kol kas nieko nesiųskite. Nežinau, nė kas būtų reikalinga. Iš Amerikos jau šį tą gavau. Aš į vaistus žiūriu su nepasitikėjimu. Jei vienu atžvilgiu jie padeda, tai kitu atžvilgiu dažniausiai paken-

kia. Be to, reiktų gydytojo priežiūros, o užsieninių vaistų veikimas ne visados čia tiksliai žinomas.

Magdute, jokio Tavo dienoraščio mes neradome ir neskaitėme.[4] Ką rašiau aname laiške, rašiau remdamasis savo paties nuovoka ir atmintim. Bet dabar, žinoma, tuščia būtų dėl to ginčytis. Miela man, kad Tu geru žodžiu mini mūsų santykius. Jei likimas suves mus tėvynės padangėje, to aš trokštu visa širdimi, manau, kad neturėsiu pagrindo daryti sau panašių priekaištų. Iš likusios mūsų šeimos artimesnius santykius palaikau su Elziute. Persiųsdama Tavo laišką, ji skundėsi kažkokiu nervų uždegimu — ar nebus išijas. Jos sveikata iš viso nėra stipri, kaip ir visų mūsų. Daugiausia prasilavinęs Juozas,[5] bet jis labai nepastovus, turi savotiškų bruožų, sunkiai sugyvenamas. Pereitais metais pastatėme ant tėvų kapo paminklą. Sako gražus, bet aš jo dar nemačiau. Dėl įvairių priežasčių sunku man savo tėviškėje atsilankyti. Magdute, rašyk man tiesiog į Vilnių — Rašytojų g., 8, Rašytojų Sąjunga, man.

Labai mielas mums buvo Raselės sveikinimas ir parašas. Taip pat labai dėkoju Tavo vyrui, savo brangiam svainiui Juozui už šiltus, giminiškus žodžius ir jausmus. Visus ir kiekvieną atskirai karštai bučiuojame. Sudiev, Brangi Sesele Magdute!

Tavo brolis Vy.

Geriausių linkėjimų jungia Stanevičiai.

---

[3]*Savo namuose Kaune Putinas turėjo didelę biblioteką. Dalį jos 1940-tais jis perkėlė Vilniun. Visa Kaune likusi archyvinė medžiaga ir knygos per karą žuvo. Panašaus likimo susilaukė ir Vilniun perkelta bibliotekos dalis. Išliko tik knygos, kurios buvo nugabentos į Mokslų Akademiją.*

[4]*Tauro gatvė, nr. 23*

[5]*V. Mykolaitis-Putinas, SUKILĖLIAI. Kovų dėl žemės ir laisvės vaizdai, 1861-1864. I tomas. Gana to jungo.*

Vilnius 1957, Valstybinės Grožinės Literatūros Leidykla.

[4]Išvykdama iš Lietuvos, Putino bute gyvenusi poeto sesuo paliko ten savo dienoraštį. Atsakydama į brolio užuominą apie jo būdo šaltumą ir uždarumą (žiūr. Laiškas I-mas), ji užklausė, ar nebus jis tas mintis perskaitęs jos dienoraštyje.

[5]Putino jauniausias brolis.

III

Vilnius, 1957. XII.18

Brangieji
Magdute, Svaini Juozai ir Rasele.

Nelabai sunki, bet ilga liga — gripas ir plaučių uždegimas — išlaikė mane visą mėnesį ligoninėje, o ir dabar dar tebelaiko bute; nors iš lovos jau pakilau, bet į lauką dar kokią savaitę neišeisiu. Bijausi, kad žiemos oras vėl negrąžintų tos pačios ligos. Dabar jaučiuosi neblogai, temperatūra susinormavo, tik šiaip dar silpna. Prisirijau visokių antibiotikų ir šiaip vaistų, vietinių ir užsieninių — dabar galima jų ir pas mus gauti — be to ir pats gulėjimas nuvargino. Vakar išvažiavo Alfonsas,[1] trumpai pas mus paviešėjęs ir atvežęs Jūsų parsiųstų vaistų, už kuriuos širdingai Jums dėkojame. Dar labiau dėkojame už laiškus ir foto, kaip paskutiniame laiške Raselės su "tyta" ir jos vienos. Laukiame visų trijų. Visai tinkamų nė mes savo neturime, bet vieną-kitą surasiu ir į šį laišką įdėsiu. Kai ateis pavasaris, tada nusifotografuosime daug. Labai mums miela, kad Jūs taip jautriai priima-

te mūsų laiškus ir knygas. Pasiųsiu ir daugiau. Su knygomis sunkiau dėl to, kad anksčiau išėjusių jau negalima gauti. Pas mus dabar knygų tiražai nemaži, bet išperka gana greitai. Manau, kad Jums būtų malonu turėti Maironio raštus. Pereitais metais jų buvo išspausdinta 25.000 egz., o šiandien jau negalima gauti. Neseniai Janutė rašė jums laišką ir išsiuntė Raselei knygelių. Dabar aš siunčiu Ad. Mickevičiaus rinktinę, kadangi abudu esate sieloje poetai (gaila, kad nerašote), o Raselei lietuviškų liaudies pasakų rinkinį, kad susipažintų su liaudies kūryba ir liaudiška kalba. Mickevičiaus "Poną Tadą" noriu išversti visą. Tai būtų vienas iš mano gyvenimo uždavinių, šalia "Sukilėlių". Bet abiejų darbų kartu dirbti negaliu, taigi ir nežinau ką ištesėsiu. Dabar liga sutrukdė visus mano darbus. Gerai, kad bent tuo pasibaigtų! Nuo ateinančių metų galėčiau vėl sėsti prie darbo. Pavasarį, kai tik atšils oras, ketiname keltis į Kauną, ten praleisti vasarą (nors būtų geriau kur pušyne), o rudenį dar paatostogauti Krime ar Kaukaze. Paatostogauti pietuose tai būtų kur, tik aš bijau ilgų kelionių traukiniais ir lėktuvais. Nemaloniausia persėdimai ir laukimai stotyse. Šiaip jau esu skraidęs lėktuvais nemaža — į Kaukazą, į Taškentą Uzbekistane,[2] nekalbant jau apie Maskvą. Gera, kad Jūs rengiatės mus atlankyti, kai skraidys raketiniai lėktuvai... O gal gi pasiryžtumet ir anksčiau ir tai ne vien atostogoms? Kaip galvojate?

Prof. Slav.[3] gerai pažįstu ir seniau, kai daugiau turėjau reikalų Mokslų Akademijoj, jį dažnai matydavau. Kai pasveiksiu ir su juo pasimatysiu, pakalbėsime apie giminystę. Gal su naujaisiais giminėmis geriau sutarsime, negu su senaisiais. Su šiais santykiai kažkaip baigiasi. Dėdė Amalviškių Garbus[4] mirė prieš trejetą metų, Daukšiškis rytuose; apie Gumauskus[5] neturiu jokių žinių, mirė ir A. Šmulkštys,[6] mūsų kauniškis kaimynas. Gal prieš trejetą metų susitiko mane Palangoj Tavo sena draugė Varkalaitė.[7] Ji tada mokytojavo Klaipėdoj. Klausinėjo apie Tave, bet tada aš neką tegalėjau jai papasakoti. Dažnai Tave prisimena buv. Malinauskaitė.[8] Dabar ji ištekėjusi, turi du sū-

nu ir dukterį. Dėsto vokiečių kalbą universitete. Turbūt atsirastų ir daugiau Tau įdomių naujienų, bet ypatingesnių pakol kas neprisimenu. Atmintis nelabai tarnauja. Jei ką prisiminsiu, parašysiu sekančiame laiške. Ly netrukus parašys Tau atskirai. Manau, kad Jums įdomiau gauti laiškus dažniau, negu retai po vieną nuo kelių prikimštą. Judviem tai jau rašysiu abiem kartu, nors mums miela gauti ir Juozo ranka prirašytą pastraipėlę, kaip tai buvo viename laiške. Dedu 3 nuotraukas. Geriausių linkėjimų nuo Ly.

Nuo visų laimingų 1958 naujų metų, kurie, deja, jau bus senokai prasidėję!

Bučiuoju visus karštai

Jūsų V.

---

[1] *A. Gudaitis.*

[2] *Putinas lankėsi Uzbekistane 1948, uzbekų rašytojo Ališer Novoji jubiliejaus proga.*

[3] *Profesorius Povilas Slavėnas.*

[4] *Putino dėdė Jurgis Garbus gyveno savo tėviškėje Amalviškiuose. Šeimoje jis buvo paprastai vadinamas "Amalviškių Garbus"; antras gi motinos brolis gyveno Daukšiuose ir jis buvo vadinamas "Daukšių Garbus".*

[5] *Gumauskai — Putino motinos giminės.*

[6] *Kun. A. Šmulkštys-Paparonis (1886-1953?) Mikolaičių giminaitis.*

[7] *Antosė Varkalaitė-Baltrušienė.*

[8] *Genė Malinauskaitė — M. Slavėnienės studijų draugė V. D. Universitete.*

IV

Vilnius, 1957.XII.29

Brangi Sesute.

Gavau Tavo laišką, rašytą XI.22. Deja, jis dvi savaites pragulėjo rašytojų sąjungoje. Iš Tavo laiško mums paaiškėjo, kad vienas laiškas su skarele Ly mūsų nepasiekė. Užtat aš labai dėkoju Tau ir Raselei už puikią dovanėlę man[1] — visos ponios ir panelės man jos pavydės.

— — — — — — — — — — — — —

Vaistus Alfonsas atvežė. Labai Jums už juos dėkojame. Kol kas dar jie nebuvo reikalingi. Janutė rašė Tau, kad aš sirgau, o ir aš pats rodos pereitame laiške rašiau. Atmintis blogai tarnauja. Taip, atsimenu — rašiau. Ir dabar dar ne visai sustiprėjęs. Užvakar pirmą sykį buvau išėjęs į gatvę. Temperatūros jau seniai nebėra, tik šiaip dar silpna. Pas mus dabar labai blogi orai. Gruodžio pradžioje buvo ėmę šalti, bet dabar jau kuris laikas darganos, purvas, šlapdriba. Apskritai, paskutiniaisiais metais žiemos būdavo labai menkos, o šiais metais tai ir vasara buvo bloga.

Man negaluojant, ligi šiol neprisirengiau išsiųsti Jums knygų, kurios seniai jau guli ant stalo. Na, dabar tai tuoj jas išsiųsiu. Spėju, ar Raselė nebus gavusi po 2 egz. tų pačių. Nieko tai nepakenks! Užprenumeravau "Pergalę"[2] ir nuo Naujų Metų Jums siuntinėsiu, pridėdamas ir kitokių laikraščių.

Giminėms daiktų nesiųskite, nes Tarybų Sąjunga rodos neturi prekybos sutarties su Australija. Už bandymą siųsti ko gero galit dar nemenką pabaudą sumokėti.[3]

Laišką pradėjau rašyti prieš Naujus Metus, o štai jau juos ir atšventėm — kukliai, paprastai. Mintimis buvau ir su Jumis. Nors labai pavėluotai, siunčiame Jums visiems trims geriausių linkėjimų, o ypač sveikatos, ištvermės, jėgų, na ir laimės, kiek ji yra pasiekiama šiame gyvenime ir

esamomis sąlygomis.

Brangieji, Mylimieji — Magdute, Juozeli, Rasele! Likite sveiki iki sekančio karto!

Jūsų Vy.

---

[1]*Tai buvo maža nailoninė skarelė — "fantazija", vyrų nešiojama viršutiniame švarko kišenėlyj.*

[2]*Literatūros, Meno ir kritikos žurnalas, Lietuvos tarybinių rašytojų sąjungos organas, einąs nuo 1942 metų, leidžiamas Vilniuje. "Pergalės" redakcijos kolektyvui kurį laiką priklausė pats Putinas.*

[3]*Į siuntinius iš užsienio tarybinė Lietuvos valdžia anuo metu žvelgė su dideliu nepasitikėjimu.*

V

Vilnius, 1958.II.17

Brangi Medži ir visa Tavo miela šeimynėle.

Štai jau visa savaitė praėjo, kaip gavau Tavo laišką su gražiomis nuotraukomis. Kokia didelė ir graži Tavo Raselė! Ir Tu pati puikiai atrodai. Neįsižeisk, kad mes net pro padidinamąjį stiklą studijavome Jūsų veidus. Ponios, su kuria stovi, veidas atrodo visai lietuviškas. Tur būt ji lietuvė. Kas ji bebūtų, siunčiu jai kuogeriausių linkėjimų! Ir jos vaikučiams. Gaila, kad nėra ten "tytos" Bet užtai turime jo kitą nuotraukėlę su Rasele. Labai džiaugiamės, kad Jūs pakenčiamai įsikūrėte toje tolimoje šalyje. Kol esate sveiki, tai gerai, bet kas būtų ligos atveju? Baugu ir pagalvoti. Tačiau nereikia galvoti ir baugintis visokiomis galimybėmis. Viskas gerai klosis, ir mes dar kada nors pasimatysime. Tiksliai neprisimenu, kada

rašiau Tau laišką ir siunčiau knygų siuntinėlį. Tikiuosi, kad jį jau gavote. Labai susilpnėjo mano atmintis. Neatsimenu, ką kada Jums rašiau. Dėl to sumaniau rašyti laiškus su kalkiniu popierium ir tokiu būdu pasilikti nuorašus. Dabar išsiųsiu Jums du siuntinėliu: viename "Pergalės" N 1 (pavėlavusį išeiti) ir keletą laikraščių, o kitame knygą "Lietuvos rašytojai" ir porą knygelyčių Raselei. Ką nors vis gausite. Beje, Jūsų laišką gavau su prasitrynusiais kraštais. Mat, buvo didesnio formato. Viename laiške Janutei minėjai, kad norite pasiųsti ir mums kokį siuntinėlį. Miela Medži, tik nieko nesiųskite, nedarykite nereikalingų išlaidų ir nerizikuokite, kad siuntinėlis gali pražūti. Mums nieko nereikia. Gyvename ne tik pasiturinčiai, bet ir turtingai. Nesijauskite pareigos atsidėkoti už knygas. Jos pagal mūsų išteklius labai pigios. Ir tik dėl savo nerangumo pasiunčiu jų tiek nedaug. Ketinu pasiųsti "Literatūros istoriją", jei dar jos neišpirko ir Lietuvos istoriją. Kai ką ir iš grožinės literatūros.

Mano sveikata stiprėja, bet į darbą dar neįsitraukiau. Rūpi "Sukilėlių" II tomas. Nežinau, kada jį parašysiu. Čia reikės daugiau istorinės medžiagos. Jos yra labai daug. Skaitai, skaitai, o naudos maža. Epochą ir įvykius, žinoma, pažinti reikia, bet mano veikale svarbiausia fantazija, intuicija. Jei šiuo atžvilgiu nepasensiu, tai dar šį tą parašysiu ir baigsiu versti "Poną Tadą".[1] Bijau, kad nepražūtų tas siuntinėlis, kuriame siunčiau Jums Mickevičiaus "Rinktinę". Dabar tos knygos niekur jau nebegalima gauti. Pas mus knygas išperka greit. Pagal "Sukilėlius" turime parašytą operą.[2] Deja, ji kolkas nestatoma dėl "ideologinių" klaidų. Gal gi jas ištaisysime, ir opera išvys sceną.

Laukiame pavasario. Žiema jau įpusėjo, bet tikrų šalčių dar nematėme. Štai jau kuris laikas tęsiasi atolydžiai, šlapdribos. Bijomės, kad dėl to ir pavasaris bus nekoks. Atšilus, balandžio ar gegužės mėnesį ketiname keltis į Kauną. Ten daržas, sodelis, gėlynas. Sklypas[8] dabar praplėstas, tai yra kur išsitiesti. Su remontais beveik jau apsidirbome, tik baldų niekaip neįsigyjame, nes jų nėra nei

pirkti, nei kur užsakyti. Na, bet vasarą baldai nėra jau taip reikalingi.

Brangi Medži, lik sveika ligi kito karto. Lauksime laiško. Linkėjimų nuo mūsų visų. Ly netrukus Tau parašys.

Bučiuoju visus širdingai.

Jūsų V.

Adresas! Vilnius, Liepos 21 g., N 10 — 3.

---

[1]*Nebaigtas "Pono Tado" vertimas telpa V. Mykolaičio-Putino Raštų IX-tam tome, kuris išėjo iš spaudos jau po Putino mirties.*

[2]*Operos libretą parašė A. Liobytė, muziką sukomponavo J. Juzeliūnas.*

[3]*Žemės sklypas prie Putino namo Kaune, Vaižganto g., nr. 36.*

VI

Vilnius, 1958.III.14

Mylima Sesute ir Tavieji.

Judviejų laiškus gavau beveik kartu! Tavo vakar, o Juozo III.10. Labai džiaugiamės juos skaitydami. Be galo įdomus ilgasis Juozo laiškas.[1] Dėkojame jam kuoširdingiausiai. Visa tai mums buvo taip nauja! Prašytume dar ir daugiau tokių laiškų, bet ar jų rašymas neapsunkina, netrukdo trumpų poilsio valandų? Mums labai įdomu gauti daugiau žinių apie jūsų gyvenimą. Kaip atrodo Jūsų vila? Dalį, tiesa, matėme nuotraukoje. Kiek iš viso kambarių? Koks plotas? Kiek metrų sklypas, sodelis, darželis? Įrengimus, patogumų tai jau matyt turėsite pakankamai. Parašykite, ar turite kaimynų lietuvių? Mi-

nėjai, kad dirbi lietuvių mokykloje,[2] o Juozas rašo, kad svetimtaučių mokyklų Jūsų šaly neleidžiama. Turbūt valdžia tik lėšų neskiria, o privačiai išlaikomos gali būti? Ar Raselė gražiai kalba lietuviškai? Turbūt su angliškų akcentu. Turiu aš ten Australijoj savo krikšto dukrą, taip pat Rasa, Jakutytę.[3] Jos motina pagal tėvus Mašiotaitė. Ta mano krikšto duktė jau studentė. Turiu jos kelias nuotraukas (iš kitų jos giminių), bet neturiu adreso. Tikiuosi jį gauti, tada ir Tau dėl visa ko pranešiu. Gali kartais prireikti "giminių" adreso tame pačiame krašte. Jie visi buvo labai geri žmonės.

Džiaugiuosi, kad gavote vieną siuntinį knygų, ypač Mickevičių. Tikiuosi, kad jau gavote ir kitas: "Pergalę", "Lietuvos rašytojus", Literatūros istoriją ir porą vaikiškų Raselei. Dabar siunčiu "Pergalės" 2 nr. su "Liter. ir Menas",[4] "Literatūra ir kalba" ir trejetą Raselei. Deja, kai supakavau, tai atsiminiau, kad neįrašiau dedikacijų. Na, įsirašykite patys, kad nuo dėdės gavote tokią tai dieną. Paskutinį laišką rašiau Jums II.17. Jį turbūt jau gavote. Kaip greitai bėga tas laikas! Beveik visas mėnuo. Štai jau ir pavasaris, šalčių nėra, bet daugybė sniego, ir vis dar tebesniegti ir kartu leidžia. Kaune, sako, potvynis. Iš laikraščių turbūt žinote, kad už Petrašiūnų, Pažaislio ir Rumšiškių tvenkia Nemuną, stato didžiulę hidroelektrinę. Turėsime Kauno jūrą, tai tuomet, sako, nė potvynių nebūsią.

Parašykite, ar Jūsų įsikūrimo penkmetis jau pasibaigė, ar apsimokėjote skolas, ar negresia pavojus ligos ar nedarbo atveju? Mano sveikata neblogiausia, pagal amžių. Svarbu, kad dar dirbti galėčiau, o ne vien karšinčius būčiau. Vis dar tikiuosi ką parašyti ir jau rašau II tomą. Nežinau, kada jį baigsiu. Ne anksčiau kaip po metų. Ly užimta namų ūkio reikalais. Išaušus pavasariui, važiuosime į Kauną daržininkauti. Ji siunčia per šį laišką Jums visiems kuogeriausių linkėjimų ir sveikinimų — su viltimi pasimatyti Vaižganto gatvės Tau pažįstamame namelyje.

Sudie, Brangieji, bučiuoju kartu ir atskirai.

Jūsų V.

[1]*Vienas iš 4-rių, J. Slavėno Putinui parašytų ilgesnių laiškų apie lietuvių kurdinimąsi ir gyvenimą Australijoj.*

[2]*1958-tais M. Slavėnienė mokytojavo Bankstowno Lietuvių Savaitgalio Mokykloje Sydnėjuje.*

[3]*R. Lipšienė.*

[4]*Lietuvos TSR Kūrybinių Sąjungų savaitraštis, leidžiamas Vilniuje.*

VII

Kaunas, 1958.VI.7

Brangi Medži.

Pavasarinės nuotaikos, darbai ir rūpesčiai taip mane išblaškė, kad nebežinau, nei kada rašiau Tau paskutinį laišką, nei ką jame rašiau, nors kasdien prisimenu Tave ir visą Tavo šeimynėlę. Labai dėkoju Tau už nuoširdų laišką, rašytą IV.28 ir Tavo nuotrauką su Rasele. Kaip gražiai abidvi atrodote! Gaila, kad nėra trečiojo — "tytos", fotografo. Tu nė kiek nepasenus, visi džiaugiasi ir gėrisi tokia Tavo išvaizda, o aš labiausia. Žinoma, man rūpi Jūsų likimas, bet aš nė kiek neabejoju, kad Raselę gražiai išauginsite ir patys pasidžiaugsite jos, jau subrendusios, gyvenimu. Laikas taip greitai bėga. Mano paties gyvenimas jau rieda į saulėlydį, bet ir aš dar tikiuosi sulauksiąs tos laimingos dienos, kada visi pasimatysime.

Mano sveikata — pagal amžių. Ligos liekanų, rodos, nėra, bet jaučiuosi kartais silpnokai ir darbingumas nekoks. Niekad nebuvau stiprus, tai ko jau dabar benorėti! Didžiausias mano rūpestis ir noras šiuo metu — tai parašyti antrąjį "Sukilėlių" tomą, o paskui dar pabaigti versti "Poną Tadą". Nežinau, nors kiek ir girdėjau, kaip ten

"Sukilėlius" priėmė užsieniuose. Rodos prirašė ir visokių niekų. Čia, pas mus, šis veikalas susilaukė didelio pritarimo. Gaunu nemaža palankių laiškų. Visi laukia II tomo, o aš jį rašau labai sunkiai. Nedaug dar turiu parašęs, o kitą — net jau reiktų išleisti. Sutrukdė liga ir šiaip tarsi kiek atbukau, beskaitydamas tuos visokius istorinius veikalus bei šaltinius. Po atostogų reiks rimtai prisėsti.

Šitą laišką rašau Tau iš Kauno, iš mūsų namuko, kur pradėjome atostogauti. Atsiremontavome, ir dabar beveik taip pat atrodo kaip ir anais laikais. Sklypą praplėtėm. Dabar jau nebe "surmaišelis", bet taisyklingas kvadratas. Pasistatėm garažą, turim gerą automobilį. Dabar sodiname gėles — pievutė ir klomba kaip ir anksčiau. Ly su Stanevičiene[1] visą laiką dirba, o aš kada-ne-kada kai ką palaistau, grėbliu pagraibstau. Greitai pailstu.

Žinai, atsiliepė pusbrolis Juozas[2] iš Lenkijos. Susirašinėjame. Labai mielai atsimena savo viešnagę pas mus prieš pat karą. Prašo Tave sveikinti. Neprisimenu, ar rašiau Tau, kad mirė Šmulkštys — jau gal bus kokie 5 metai. Vaižganto gatvė dabar jau visa apsistačiusi. Mūsų N 36 taip kaip buvo.

Ly ir Stan-nė vis rengiasi Tau parašyti, bet jos labai nerangios rašyti. Tenkinasi mano gaunamais Tavo laiškais ir kuogeriausiais linkėjimais, kuriuos vis prašo Tau įrašyti.

Savo krikšto dukters Rasos Jakutytės adresą duosiu sekančiame laiške, nes dabar nė pats jo neturiu. Jį žino krikšto motina — kūma Urbšienė.[3] Ji su vyru jau kuris laikas gyvena Kaune. Netrukus ketinu juos atlankyti, tai ir adresą sužinosiu.

Tu mini, kad gavai "Pergalės" N 2 ir "Literatūra ir kalba". Po to siunčiau dar tris siuntinėlius: viename (IV.7) buvo "Pav. balsai" ir Lietuvos TSR istorija, kitame (IV.9) "Pergalė" N 3, "Parduotos Vasaros" ir dar šis tas, trečiame (V.13) "Pergalė" N 4 ir laikraščių. Dabar (VI.9) išsiųsiu "Pergalės" N 5, laikraščių, "Herkų Mantą" ir knygelių Raselei. Tikiuosi, kad viską gaunate, nors ir po ilgos kelionės.

Gerai, kad Tavo Juozelis perėjo prie lengvesnio darbo. Geriausių jam linkėjimų, lygiai kaip ir Tau su Rasele. Dabar pas Jus turbūt jau žiema. Laikykitės nesusirgę! Laukiu Juozo žadėto laiško. Karštai bučiuoju visus.

V.

---

[1]*Emilijos Mykolaitienės sesuo Genė.*

[2]*Prof. Juozas Mykolaitis, Putino pusbrolis, nuo seno gyvenąs Lenkijoj.*

[3]*Marija Urbšienė-Mašiotaitė.*

VIII

Kaunas, 1958.VII.5

Brangioji Medži.

Gavau Tavo laiškus su nuotraukomis ir Juozo ilgąjį laišką. Džiaugiamės visu tuo. Dabar turime apytikrį supratimą apie Jūsų įsikūrimą ir gyvenimą. Namelis ir viskas aplinkui puikiai atrodo. Labai įdomus planas. Iš jo ir mes kai kuo pasinaudosime. Dabar mūsų daržas ir "sodas" gan skurdžiai atrodo. Reikia daugiau krūmų ir pavėsio. Prasidėjo labai karštos dienos, tai nėra kur dingti. Liepos 15 išvažiuojame beveik mėnesiui į Druskininkus. Ten dabar geras kurortas ir poilsio vieta. Iš ten grįšime į Kauną ir būsime čia ligi vėlyvo rudens. Dabar vieši pas mus Gudaičių Marytė. Ji dirba Alytuj siuvimo fabrike. Jos mamos sveikata nekokia. Vis kuo nors sirginėja. Bet jie turbūt ir patys Tau parašo. VI.25 išsiunčiau Tau, kaip rašei, "Poezijos" 2 egz. ir "Sukilėlių" 1 egz. Būčiau ir daugiau įdėjęs, bet, deja, mano egzemplioriai jau visai baigiasi, o pirkti šių knygų jau niekur nebėra. Visas tira-

žas išparduotas. "Sukilėliai" pristatyti valstybinei premijai, bet kažin, ar ji man teks. Nelabai man malonu, kad tie Jūsų pažįstami paliko pinigų man už knygas. Maloniausias man atsilyginimas tai jų susidomėjimas mano kūryba. Pasitaikius progai, padėkok jiems nuo manęs. Kad tik laimingai tos knygos jus pasiektų.

Netrukus pasiųsiu Jums "Pergalės" N 6 ir dar ką nors. Parašyk man, kokių knygų Jūs pageidaujate.

Tiesa, praktiškas patarimas dėl laiškų. Didesniojo formato laiškai ateina labai apdriskę. Juozo ilgasis laiškas mus pasiekė tik paštininkų rūpestingumo dėka. Visi jo kraštai buvo aplipdyti popierėliais. Taip pat ir Janutei siųstas laiškas su paveikslėliais. Net baugu pagalvojus, kokia mums būtų buvusi skriauda, jei Juozo laiškas būtų visai sunykęs! Šiaip, normalaus dydžio laiškai ateina labai tvarkingai.

Aš pats ir visi maniškiai dar kartą dėkojame Jums už tuos laiškus ir fotografijas. Kai turėsiu įdomesnių nuotraukų ir aš jums pasiųsiu.

Daug geriausių linkėjimų nuo Ly ir Stanevičių.

Karštai bučiuoju, Tave, Brangi Medži, Tavo rūpestingą ir šaunų Juozelį ir mielą žaviąją Raselę. Kaip ji puikiai atrodo savo kambarėlyje, įsigilinus į darbą! Rašykite, lauksiu!

Jūsų V.

IX

Kaunas, 1958.VIII.

Mielas Juozai.

Šį kartą rašau Tau tiesiogiai, žinoma, tuo pačiu metu ir Magdutei su Rasele. Tu buvai toks geras ir rūpestingas, taip plačiai aprašei savo ir jūs visų trijų buitį, kad noriu išreikšti Tau nuoširdžią padėką, tikėdamasis

ir daugiau tokių laiškų, jeigu jie Tavęs per daug nevargina. Grįžęs iš Druskininkų, gavau Magdutės laišką su nuotraukomis, kuriame ji rašo apie siuntinį — kas kam skirta. Pasiekė mane ir ankstyvesnieji laiškai, turbūt visi. Siuntinio dar negirdėti. Iš anksto juo džiaugiamės ir Jums labai dėkojam. Tikiuosi, kad jau būsite gavę ir mano knygas: "Sukilėlių" 1 egz. ir "Poezijos" 2 egz. Kartu su šiuo laišku siunčiu per atostogas prisirinkusių "Pergalių" N 6. 7 ir 8, Raselei "Burtų taurę", be to pluoštą laikraščių. Maloniai nustebome, kad Raselė tokia "mokslinčius"! Gal pasakos ją jau nebedomina. Galvoju, kokių tinkamesnių knygų jai pasiųsti. Parašykite, kas ją domina. Man vien rūpi, kad nepervargtų. Ne visados gerai, kai vaikas bręsta ne pagal savo amžių. Prilaikykite ją.

Laikraščiuose išskaitysite, kad mane ištiko netikėta garbė: gavau gana stambią premiją (25.000 rb.) už "Sukilėlius". Tokią pat premiją gavo J. Simonaitytė už "Vilių Karalių". Sugrįžęs į Vilnių, šį įdomų veikalą Jums pasiųsiu. Dabar visi laukia "Sukilėlių" II tomo. Deja, nežinau kada jo sulauks. Jis juda taip pamažu. Per vasarą beveik nieko nepadariau. Druskininkuose rašiau poezijos, parašiau eilėraščių ciklą "Prometėjas".[1] Gal po kurio laiko pasirodys "Pergalėje". Atostogas praleidom gana gerai, bet darbingumas ne ką tepadidėjo. Vasara buvo vidutiniška — per maža giedros, o tuoj jau prasidės rudens darganos su sezoniniais negalavimais. Kaune, jei būtų gražus oras, pagyventume ir rudenį. Čia man patinka. Erdvu, ramu, platus vaizdas, čia pat ąžuolynas.

Darželyje ir mes turime daug gėlių. Jos vešliai suaugo, sužydo. Išplanavimas maždaug toks pat, kokį Magdutė atmena: pievelėje apskrita klomba, aplink gėlių lysės, takeliai. Ties vartais gilumoj garažas, kurio anksčiau nebuvo ir kuris užima gana daug vietos ir užstoja vaizdą. Užtat turime kur pastatyti mašiną. Ligi pereitų metų važinėdavau aš pats, bet dabar jau aptingau, be to ir nervai susilpnėjo, o judėjimas pagyvėjo, signalizuoti draudžiama, tad prie vairo sėdėti malonumas mažas. Šoferiauja mūsų augintinis[2] dabar jau studentas Vytas Ortenzijos

brolis. Janutė šią vasarą metėsi į visuomeninę veiklą, su studentais dirbo kolūkių statybose kaip prižiūrėtoja. Šiuo metu baigia atostogauti Druskininkuose. Tai štai keletas smulkmenų iš mūsų gyvenimo. Dažnai minime Jus, o laikas bėga taip greitai... Jūs — tai jau ką gi! Skiria milžiniški atstumai, bet su kitais broliais atstumai nedideli — ir tai nesimatome. Tėviškėje po karo nė karto nebuvau atsilankęs. Darausi nepaslankus. Brangūs Juozai, Magdute, Rasele, gerai kad mus atsimenate, ir parašote apie savo gyvenimą, buitį. Ir dideli atstumai artimus žmones kartais dar labiau suartina. Taip ir su mumis. Gyvenkite ir tegul viskas Jums gerai klojasi...

Geriausių linkėjimų nuo Ly ir nuo visų kitų, su kuriais susisiekiame.

Karštai bučiuoju

Jūsų V.

---

[1]*Buvo atspausdintas "Pergalėje", nr. 11 1958, ir vėliau eilėraščių rinkinyje "Būties Valanda", išleistam Valstybinės Grožinės Literatūros Leidyklos, Vilniuje 1963.*

[2]*V. Balčiūnas, Putino žmonos seserėnas.*

X

Vilnius, 1958.X.28

Brangioji Medži.

Tavo mielą laišką gavau jau beveik prieš mėnesį. Netrukus atėjo Juozo ilgasis laiškas, o štai prieš savaitę siuntinys kuogražiausioj tvarkoj. Visu kuo be galo džiaugiamės ir Jums karštai dėkojame. Būčiau parašęs anksčiau,

bet dar baigiau atostogas ir šiek tiek sirguliavau. Nieko rimto, bet mano amžiuj ir tas jau atsiliepia darbui. Dėkui, Sesute, ir Svaini, už gerus linkėjimus ir sveikinimus valstybinės premijos už "Sukilėlius" proga. Ir man pačiam kuolabiausiai rūpi parašyti II tomą. Tačiau jis vėžlio greičiu stumiasi į priekį. Be nuovargio, darbą lėtina ir reikalas naudotis istorine medžiaga ir skaitytis su faktais. Nenoriu ir bijausi užvilti savo skaitytojus. Gal gi kaip nors išvešiu. Nuo visokių negalavimų ginuosi kaip įmanydamas. Visi man padeda — ir gydytojai, ir šiaip nusimaną žmonės — ir vaistais, ir žolėmis, ir patarimais. Daro analizes, leidžia visokius vitaminus, net nusibodo. Druskininkuos kamavo masažais. Tik ar ne teisybę bus pasakęs vienas mano pažįstamas profesorius: kol buvau sveikas, tai visi tie fokusai labai padėdavo, o dabar... — ir numojo ranka. Ačiū, miela Medži, ir už Tavo patarimus. Jie geri, nes naturalūs, paprasti. Šiltų vilnonių drabužių mes turime, su dideliu pasitenkinimu naudosiu ir tavąjį atsiųstinį. Labai mums malonu buvo gauti tą siuntinėlį, bet kai apžiūrėjau kainas, muitus ir kitas išlaidas, susirūpinau. Jums išėjo ar ne triskart daugiau negu tie 5 svarai.[1] O dar mini apie siuntinį Gudaitienei ir kitiems! Brangieji Medži ir Juozai! Nieko daugiau nebesiųskite. Jums pinigas — gyvenimo sąlyga, būtinybė, o dovanos mums tik malonumas, prabanga. Jūsų laiškai ir juose reiškiami jausmai, be to dar nuotraukėlės ir žinios apie Jus — štai kas mums brangiausia! Aš labai dėkingas Juozui už tokį turiningą paskutinįjį laišką su duomenimis, kurie nušviečia Jūsų gyvenimą, buitį, sąlygas. Aš ketinu duoti tą laišką paskaityti savo draugui profesoriui ekonomistui. Jis juo pasinaudos savo specialybės reikalui. Apskritai, Jūsų laiškai veltui nežus. Gerai, kad ėmėte rašyti mašinėle. Aš negaliu tuo pačiu atsilyginti. Mano gerasis "Continental" per karą žuvo. Dabar turiu kitą mažo formato. Bet aš mašinėle tik perrašinėju. Galvoti mašinėlė man kliudo.

Klausi, Sesele, apie Šm.[2] Jį pražudė skilvio vėžys. Ilgai nesidavė ištirti, ir operacija buvo pavėluota. O atrodė vyras kaip ąžuolas! Ir Sal. Nėrį suėdė kepenų vėžys.

Buvo išvežta operuoti į Maskvą, bet jau neišgelbėjo. Jos namelis tebestovi Palemone. Jis rodos atsidurs ant pat kranto "Kauno jūros", kuri užlies Rumšiškės ir daugelį kaimų, užtvenkus Nemuną hidroelektrinei. Berods ateinančiais metais pirmoji turbina jau bus paleista.

— — — — — — — — — — — —

Džiaugiuosi, kad Tavo Raselė gabi, gera, gyva, linksma mergaitė. Ir aš ją pamilau, matydamas tik nuotraukose. Siunčiu jai dar dvejetą knygelių. Kartu gausite "Vilių Karalių", "Pergalės" 9 ir 10 ir šiaip smulkmenų. "Kapitalo" lietuviškai yra dar tik I tomas. Jį siunčiu atskiru siuntinėliu. Tie siuntinėliai manęs neapsunkina. Janutė siūlosi padėti, bet ir aš dėl įvairumo mėgstu tokius "rankdarbius". Spaudos siuntinėjimu redakcijos-administracijos pas mus neužsiima. Tą atlieka atskira įstaiga, kuria ne visados gali pasitikėti.

Pas mus dabar pats tikrasis ruduo, o pas jus turbūt jau vasara. Net keista, kad Kalėdas ir Naujuousius metus švęsite vasarą. Kaip čia pataikius Jus laiku pasveikinti? Kol kas bučiuoju visus karštai.

Jūsų V.

---

[1]*Australiškas svaras 1958 metų kursu buvo maždaug dviejų ir ketvirčio JAV dolerio vertės.*

[2]*Kun. Antaną Šmulkštį-Paparonį.*

XI

Vilnius, 1959.I.25

Brangioji Sesele Medži, Juozai ir Rasele.

Jaučiuosi kaltas, kad taip ilgai neatsiliepiau į Jūsų laišką, rašytą XII.5. Iš dalies apsileidimas, o iš dalies ir darbas. Grožinės literatūros leidykla sumanė leisti mano raštus,[1] apie 8 t. Kaip ten bus su tuo leidimu, nežinau,

bet tuo tarpu parūpo man galutinai sutvarkyti, suredaguoti visą savo poeziją. Pasirodė, kad 1911-1915 m. periodikoj buvo spausdinta gana daug mano eilėraščių, kuriuos ir pats buvau pamiršęs. Jų forma, išraiška gana silpna, tačiau pataisoma. Tai štai šį darbą ir dirbu, atidėjęs kol kas "Sukilėlius". Kol aš gyvas, galiu savo poeziją sutvarkyti. Be manęs niekas kitas to nepadarys. Tą darbą netrukus jau baigsiu ir vėl sėsiu prie romano. — Labai Jums dėkoju už laiškus ir švenčių sveikinimus, ypač Raselei už taip gražiai nuspalvintus paveikslėlius. Labai įdomūs Juozo ilgieji laiškai. Vieną buvau davęs paskaityti savo pažįstamam profesoriui. Sako, kad Juozas rašo kaip tikras ekonomistas-specialistas. Bet ar ne perdaug nuvargina toki ilgi laiškai? Parėjus po darbo reikia ir pailsėti. Pas mus pasibaigė 3 dienas trukęs III rašytojų suvažiavimas. Apie jį pasiskaitysite iš laikraščių, kuriuos tuoj išsiųsiu. Be to pasiųsiu Jums ir knygų: "Pergalės" 12 ir 1 NN, Liet. literatūros istorijos II tomą, "Kapitalo" II tomą, gal ką ir daugiau. Manau, kad Jums, ypač Raselei kai paaugs, būtų labai reikalingas "Dabartinės lietuvių kalbos žodynas". Jei dar rasiu knygynuose, pasiųsiu ir tą.

II.9.

Tai štai ligi kolei užsivilkino šio laiško tęsinys. Vis redagavau savo poeziją. Susidarė nemažas tomas. Išeitų apie 600 knygos puslapių. Deja, ne viską bus galima dabar išspausdinti. Jei išleis I tomą, reiks ruošti ir kitus. Antrame būtų poemos, dramos, toliau eitų romanai, literatūros kritikos ir mokslo raštai, pagaliau vertimai. Man labiausia rūpi poezija, na dar ir II tomas. Visa kita redaktoriai padarytų ir be manęs.

Turiu numatęs Jums daug įdomių knygų. Tuoj pradėsiu jas siuntinėti. Ly, gavo, Brangioji Medži, Tavo laišką ir labai juo džiaugiasi. Deja, ji labai nerangi rašyti. Džiaugiuosi ir aš, kad gavote knygas. Dėl kai kurių man rūpėjo.

Pamažu stumiamės pirmyn žiemoje. Ji šįmet švelni. Lig šiol dar nebuvo stipresnių šalčių. Atsibodo darganos. Anksčiau švinta, ilgėja diena, ir pavasaris ne už kalnų! Ak, kaip bėga tas laikas! Kas kart vis greičiau! O gyvenimas įdomus ir pajėgiu dar sąmoningai reaguoti į visus jo reiškinius. "Suvaikėjimo" žymių savyje dar nepastebiu, nors sklerozė ir gręsia.

Baigiu laišką, kad jis vėl neužsigulėtų, jei šiandien jo neišsiųsiu.

Širdingai, broliškai ir giminiškai Jus sveikinu, linkiu sveikatos, pasisekimo, džiaugsmo ir bučiuoja

Jūsų V.

P.S. Gavau iš Kostės[2] laišką su vaikų nuotraukomis, bet jai dar ir neparašiau. Ketinu tuoj parašyti. Juozui, be kitko išsiųsiu "Kapitalo" II tomą. Raselei čia dedu 7 Liet. pašto ženklus. Davė juos Vytas.

---

[1] *Putino Raštų I-mas tomas pasirodė tais pačiais, 1959-tais metais.*

[2] *K. Gumauskaitė-Penkiūnienė, Putino pusseserė, gyvenanti JAV-se.*

XII

Vilnius, 1959.VI.25

Mylima Sesute.

Tavo laišką gavau paskutinėmis balandžio dienomis, o štai jau baigiasi birželis! Nevykęs man buvo šis pavasaris. Sirgau gripu su atkritimu. Beveik tris mėnesius laikėsi temperatūra, nors ir neaukšta, bet vis dėlto vargi-

nanti. Ir lig šiol dar kaip reikiant neatsitiesiu ir nieko rimtesnio negaliu dirbti. Svaigsta galva, blogai tarnauja kojos, aplink kūną kažkoks drėgnas šaltis, skausmai raumenyse, kosulys. Na, užteks tos negalavimų litanijos! Tyčia rašau tai laiško pradžioje, kad pabaiga būtų giedresnė. Liepos 6 d. važiuojame su Ly į Druskininkus. Tikiuosi, kad fizkultūros (gydomosios) parkas vėl pastatys mane ant kojų. Norėčiau, kad tai įvyktų kuogreičiausia, nes laukia dar nemaža darbų ir reiks daug jėgų. Kol kas, kūrybingumui sumažėjus, taisinėju, redaguoju savo ankstyvesniuosius raštus tominiam leidimui. Visą poeziją jau sutvarkiau ir ji tuoj duodama į spaudą. Išeis gan stambus tomelis. Antrame bus poemos ir dramos. "Alt. Šešėly" trijuose tomeliuose jau spausdinami. "Sukilėlių" bus šeštas ir septintas, vertimų aštuntas, o paskui vienas ar du mokslinių raštų. Noriu dar parašyti "Alt. š." IV dalį. Joje tilptų viso vingiuoto mano gyvenimo sintezė, apibendrinimas. Ši dalis, kurią parašyti labai norėčiau, viešumon išeitų tik po mano mirties. "Alt. š." susilaukė, man to ir nesitikint, didelio populiarumo. Pernai pasirodė vertimas rusų kalba. Gaunu labai palankių laiškų, vertinančių literatūrinį romano atžvilgį. Netrukus pasirodys vertimai į čekų, latvių ir estų kalbas. Neseniai daviau sutikimą versti į vokiečių kalbą. Kad romanas buvo išleistas Vokietijoje, aš jau seniai girdėjau, bet knygos nemačiau. Tur būt ir Jūs vargu ar galėtumet man ją parūpinti. Gal gi tai padarys mano vertėja į vokiečių kalbą. Ji gyvena Vokietijoje.

Dėl "Sukilėlių" jokių paskalų neklausykite.[1] Svarbiausia, kad juos baigčiau. Liga sutrukdė. Pereitais metais plaučių uždegimas, o šįmet štai gripai. Be to, ir šiaip po pirmojo tomo reikėjo padaryti pertrauką, atsikvėpti. Rašant ilgesnį laiką, tema atbunka, o greitai rašyti aš iš viso nesugebu.

Ligšiol apie mėnesį laiko praleidome Kaune, tvarkėme, gražinome savo sodybą. Dabar jau tie darbai beveik baigti, daugiausia Ly ir Genės dėka. Turime medelių, krūmų, gėlių, uogų, beveik kaip pas Jus. Pasakysiu Tau naujieną — liepos apie 17 ar 18 d. ištekės Janutė už

Jono.[2] Vakar atšventėme jųdviejų vardines ir aptarėme visa kitą. Ji dabar labai užsiėmus — egzaminai ir būsimojo gyvenimo rūpesčiai, be to, visuomeninė veikla, į kurią ji labai įsitraukusi.

Gegužės 14 d. pasiunčiau Jums knygų ryšulėlį: "Pergalės" tris numerius, "Literatūros" 1, "Kapitalo" II t. ir vieną knygelę Raselei. Jau turiu keletą naujam siuntinėliui, bet jį išsiųsiu gal tik po Druskininkų. Šiame laiške siunčiu vieną nuotrauką, imtą net pernai Druskininkuose ir vieną pašto ženklelį Raselei. Kitam laiškui gal surasiu ką įdomesnio.

Brangieji visi trys! Būkite sveiki ir laimingi — ištvermingi! Geriausių linkėjimų nuo Ly.

Karštai bučiuoja Jūsų V.

---

[1]*Slavėnus buvo pasiekęs gandas, kad "Sukilėlių" II dalis yra uždrausta ir dėl to neišeisianti.*

[1]*J. Bielinio.*

XIII

Vilnius, 1960.I.4

Mylima, Brangi Sesute Medži.

Trys mėnesiai praėjo, kai aš Tau išsiunčiau "Pergalės" keturis numerius ir Raselei porą knygelių. Tučtuojau ketinau parašyti ir laišką — ir štai jau trys mėnesiai! Kasdien atsimenu Tave, Raselę ir Juozą, pasižiūriu nuotraukų, o plunksnos taip ir nepasiėmiau. Galėčiau teisintis darbu ir visokiais negalavimais, kurie mane paskutiniais laikais ima varginti. Nieko rimto, tik šiaip bendras

nusilpimas. Tuoj jį nugalėsiu ir tvirtai atsistosiu ant kojų. Nuo ryt dienos ketinu rimtai prisėsti prie "Sukilėlių" ir juos baigti. Tai bus septintasis mano raštų tomas. Matai, Valst. grožinės literatūros leidykla leidžia tominį mano raštų leidimą. Reikėjo sutvarkyti visą mano grožinę kūrybą. Nesigailiu jo ėmęsis, nors dėl to ir turėjau atidėti "Sukilėlius". Be manęs niekas kitas to darbo nepadarys. Jau išėjo iš spaudos III,IV,V tomai ("Alt. šešėly") ir VI t. ("Sukilėlių" I). Po kelių dienų pasirodys I t. — poezija (530 p.), atidaviau leidyklai II t. — poemas ir dramas. VII t. bus "Sukilėliai" (II dalis), VIII — vertimai, na ir IX, o gal ir X — mokslinio pobūdžio raštai.[1] Kai tik gausiu I tomą, tuoj jums pasiųsiu visus, kurie pasirodė. Šis pirmasis man brangiausias. Rasi jame daug, kas buvo pamiršta ir nemaža naujo. Bet dar ne viską. Parašiau pluoštą eilėraščių,[2] kai knyga jau buvo atiduota į spaudą. Deja, jie turbūt negreit galės pasirodyti atskira knyga. Netrukus ketinu Tau išsiųsti ir visus likusius pereitų metų "Pergalės" nr.

Tai tokios mano literatūrinės naujienos. Beje, "Alt. šešėly" IV tomas — tai šakėmis ant vandens rašytas sumanymas. Labai norėčiau jį įvykdyti, tačiau ir labai abejoju, ar suspėsiu, ar sugebėsiu.[3]

Vasarą praleidome Druskininkuose ir Kaune. Į Vilnių grįžome tik spalio mėn. Gyvename dabar dar erdviau, nors ir pirma nebuvo ankšta. Janutė ištekėjo liepos 18 ar 19 dieną. Paprasta metrikacija, be jokio vestuvinio triukšmo. Apsigyveno su vyru atskirai. Seniai jau nesimatėme. Tai darbai, tai kitokios priežastys... Ir Tau neberašo ne dėl to kad būtų už ką įsižeidusi, bet šiaip sau, stačiai dėl charakterio savybių ir savotiškų nuotaikų.

Naujuosius Metus atšventėme labai ramiai. Atlankėme porą pažįstamų ir tiek. Svečių jau seniai nesikvietėme. Darbo, triūso esti daug, ypačiai, kad Ly neturi geros virėjos, o pati, nors ir gražiai atrodo, bet taip pat dažnai sunegaluoja. Džiaugiamės, kad pas Jus buvo linksma per Raselės šventę. Ir labai dėkojame už nuotraukėles. Bus gražus atsiminimas ne tik jai, ne tik Jums, bet ir mums.

O aš taip ir ligi šiol nesugebu Jums atsilyginti, nors ir žinau, kaip miela gauti artimųjų atvaizdėlių. Turiu net du gerus foto aparatus, esu senas fotografas, bet pasidariau labai nepaslankus. O be manęs, niekas tuo užsiimti nemoka. Na, gal kaip nors pavasarį!

Susirašinėju su saviškiais. Bėdos ten. Juozas serga, ligoninėj gulėjo. Rašė, kad gavo iš Tavęs laišką. Gudaitienė nuvažiavusi į Marijampolę pas Onutę,[4] krito ir dešinę ranką nusilaužė. Alfonsas apsirgęs pečių nervų uždegimu, visaip gydosi, gavo ir amerikoniškų vaistų, bet vis dar neišsigydė. Nenoriu Tavęs graudinti blogomis žiniomis. Visados jų buvo ir bus. O žmonės gyvena ir dirba. Skaičiau laikrašty, kad Australijoj, pietuose, baisūs karščiai — daugiau kaip 50°,[5] kad krinta gyvuliai, miręir žmonių. Parūpo mums, kaip Jūs ten kenčiate tokį pragarą. Dabar pas jus turbūt pats vidurvasaris. Pradžia žiemos, pabaigoj lapkričio ir pradžioj gruodžio pas mus buvo labai šalta — iki 30° Celsijaus. Paskui atšilo, ir dabar vis apie 0°. Tos darganos nelabai sveika.

Brangi Sesute, Juozai ir Rasele, linkiu, kad išsipildytų Jūsų svajonė — kad atskristų greitasis lėktuvas ir vieną gražią dieną Jūs paskambintumet Vilniuje ar Kaune prie mūsų durų. Tai būtų džiaugsmo! O šiaip linkime Jums šiais metais geros sveikatos, ištvermės, pasisekimo ir visa, ko tik geidžia Jūsų širdys. Lauksiu laiško.

Karštai bučiuoju

Brolis V.

---

[1] *X-tas ir paskutinis Putino Raštų tomas išėjo Vilniuje 1969-tais metais. Jame telpa vėlyvos poezijos knygos "Būties Valanda" ir "Langas", dalis anksčiau niekur neskelbtos poezijos iš poeto palikimo, "Literatūros Istorija ir Kritika" pavadintas straipsnių rinkinys ir "Laiškai ir Dokumentai".*

[2] *"Būties Valanda", Valstybinė Grožinės Literatūros Leidykla, Vilnius, 1963.*

[3]IX-tą "Altorių Šešėly" dalį Putinas buvo pradėjęs rašyti, tačiau kiek jis jos parašė lig šiolei nėra žinoma.

[4]Ona Poniškaitienė-Gudaitytė.

[5]Pabaigoj 1959-tų Sydney apylinkėse siautę karščiai vietomis siekė 40°C.

XIV

Vilnius, 1960.IV.10

Mylima Sesute.

Tavo laišką gavau baigdamas skaityti savo raštų II tomo korektūrą. Net ligi šiol nusitęsė, nes spaustuvės turi daug darbo. Gal po mėnesio tas tomas pasirodys, ir aš jį tuoj Jums pasiųsiu. Turiu ir daugiau Jums knygų, bet vis tas senatviškas nerangumas! Netrukus pasiųsiu "Pergales" ir dar kai ką. Raselei ir Tėčiui Juozui parinksiu ką nors tinkamo.

Labai man miela, kad Jūs taip domitės mano raštais ir apskritai literatūra. "Krizės" dabar neduosiu spausdinti — silpnoka. Liks ir šiaip dar nemaža kitokių. Jūsų pastabos kai kuriais liter. istorijos klausimais labai įdomios. Višteliausko "antoris" turbūt ir turi tokią reikšmę, kaip Jūs išaiškinot.[1] "Amerikos pirtyje" autorius vis dėlto bus buvęs ne Juozas, bet Antanas Vilkutaitis. Taip tvirtino visi mūsų senosios kartos žmonės, patys pažinoję Antaną Vilkutaitį. Atsimenu, kai sykį kažkokių sukaktuvių proga Kauno teatre statė "Amerika pirtyje", tai Juozas V. taip pat reiškė pretenzijų į autorystę ir pats buvo teatre. Bet nieko iš to neišėjo.

"Sukilėlių" II tomas ne tik neišėjo iš spaudos, bet, deja, nėra dar nė parašytas. Nežinau, kada jį baigsiu. Daug laiko sugaišau redaguodamas Raštus, dabar skaitau dvi storas disertacijas, iš kurių viena bus svarstoma Insti-

tuto Mokslinėje Taryboje, o kitos turiu parašyti oponentinę recenziją. Taip laikas ir eina. O jėgų nebe tiek, kaip anksčiau. Gaila, Medži, praėjusio gyvenimo. Neišnaudojau jo kaip reikiant. Dabar nusimanau daugiau, esu geriau pasiruošęs kūrybiniam darbui, turių draugų, kurie man padeda, bet jėgų neužtenka. Jokie vaistai man nepadeda, o ir vargu ar kada padės. Ly rūpinasi dijetomis ir gyvenimo sąlygomis. Tai dar mane ir palaiko. Reiktų sportuoti, mankšta užsiimti, bet tingiu...

Tiesa, dar viena literatūrinė naujiena: "Alt. šešėly" spausdinama rusų kalba antra laida. Pirmos laidos buvo 150.000 egz., o antrosios bus 75.000. Gaunu iš skaitytojų labai gerų laiškų. Išėjo vertimas lenkų kalba, išversta į čekų, latvių ir rodos estų. Daviau leidimą versti vokiškai. Matai, koks aš pagyrūnas! Tu pati rūpiniesi parodyti mane angliškai.[2] Dėkui Tau, Sesute, iš visos širdies. Bet, matai, čia yra ir sunkumų. Apie tai jau prieš kelerius metus rašė man iš USA. Bet taip tas klausimas ir nutrūko. Gal reikia palaukti, kai manęs nebebus. Tik tada pasirodys, ar aš ko vertas, ar ne. Aš pats manau, kad vertingiausia mano kūrybos dalis bus poezija, ypač kai ji pasirodys visa. Bet su poezija ir yra sunkiausia. Išversti ją nelengva.

Po savaitės Velykos. Ketiname nuvažiuoti į Kauną. Gal jau pradės kaltis iš žemės pirmosios gėlytės. Pavasaris šįmet šaltokas. Dar nežinome, kur praleisime vasarą. Mėnesį gal Druskininkuose, porą savaičių Palangoj, o kita Kaune. Pareis nuo to, kokia bus vasara. Planuojame pasistatyti Kulautuvoj ar Kačerginėj mažą vilutę, kad vasaros sezoną galėtume praleisti pušyne ir nereiktų bastytis po visokias poilsines bei sanatorijas.

Susirašinėju su giminėmis. Ten pilna visokių bėdų. Elžbieta žiemą nusilaužė ranką. Dabar jau sugijo, bet dar nevisai sveika. Braška ir jos Alfonsas, o ypač mūsų Juozas. Jis ir Tau turbūt apie viską parašo ir dar perdėdamas. Neimk to viso labai į širdį. Kai matau reikalą, padedu jiems. Janina Bielinienė neseniai buvo užėjusi knygų pasiskolinti. Atrodo, kad jai sekasi gerai. Kitos sese-

rys ir broliai taip pat jau "susitupėjo", išskyrus jauniausiąją Irutę.[2] Keisto ji būdo mergaitė. Visko čia Tau neaprašysi.

Atsisveikindamas, stipriai spaudžiu ir bučiuoju Tave, Tavo Juozelį ir mieląją Jūsų Raselę. Nuotraukose Jūs visi puikiai atrodote. Karštai sveikina ir daug laimės linki Ly.

Jūsų V.

Kartu siunčiu "Pergales" ir "Anykščių Šilelį".

---

[1]*Lietuvių Literatūros Istorijoje (Vilnius, 1958) II tome, 119 psl., cituojant A. Višteliausko sonetą "Šviesa", sąryšyj su išsireiškimu "antorių gilybė", išnašoj pažymėta: nesuprantamas žodis. Apie tai Putinui laiške buvo parašyta, kad tą žodį (antoriai) reikėtų aiškinti "stratosfera",, atseit, kas virš oro; analogiškai "antpečiai" ant pečių. Putinas tokį aiškinimą priėmė galimu.*

[2]*Tyrinėdama galimybes išversti ir išleisti "Altorių Šešėly" anglų kalboje, 1960-1966 m. M. Slavėnienė susirašinėjo su K. Barėnu Londone, su St. Zobarsku ir J. Tininiu J.A.V-se.*

[3]*Jurgio Mykolaičio jauniausioji duktė.*

XV

Kaunas, 1960.VIII.14

Brangūs ir Mylimi —
Medži, Juozai ir Rasele.

Prieš pora savaičių gavau Tavo, Medži, laišką — ir visi susirūpinom dėl sunkaus Juozo darbo, kad nepašlytų jo sveikata, ypač užėjus vasaros karščiams. Bet galgi sąlygos jau pagerėjo ir jis vėl perėjo į normalų savo darbą.[1] Apie tai parašykit. Užvakar pasiunčiau Jums siuntinėlį —

3 Pergales, "Palangą" ir keletą laikraščių. Tik supakavęs atsiminiau, kad "Palangą" norėjau užrašyti Raselei — ir pamiršau. Netrukus išsiųsiu savo Raštų II tomą ir dar kaiką. — Vasarojame Kaune. Ly užsiėmusi vasarinės statyba Kačerginėje, o aš nuobodžiauju, smilkstu ir gailiuosi niekur neišvažiavęs. Čia vasarą nei poilsio, nei darbo. Jaučiuosi neturįs pakankamai jėgų nei noro ko nors imtis. Noro tai gal ir nestoka, blogiau su jėgomis. Galgi Vilniuj atsitiesiu ir savo sumanymus bent iš dalies įvykdysiu.

Neseniai viešėjo pas mus Gudaičių Marytė. Prašė Tave sveikinti, ketino ir pati parašyti, tik nežino, kas su tais laiškais atsitinka. Rudeniop ketino atsilankyti ir Juozas. Skaičiau aš jo raštus.[2] Rašyti jam sekasi sklandžiai, tačiau spaudai netinka. Plepa daug, o prasmės maža. Literatūra ne tik žodžio, bet ir idėjų menas. Čia jis ir nesusivokia, ką ir kaip.

— — — — — — — — — — — —

Vis dėlto kaip archyvinė medžiaga tie jo rašiniai ilgainiui gali būti kai kam įdomūs. Apskritai, Juozas savo pažiūromis ir nuotaikomis labai nepastovus.

Dėkui, Sesute, kad rūpiniesi mano kūrybos populiarinimu. Man, tiesą pasakius, tai ne toks jau svarbus reikalas. Rašau pirmiausia saviesiems. Žinoma, ir svetimųjų susidomėjimas bei geras atsiliepimas — nemaža man paguoda ir paskatinimas. "Alt. š." pasirodė čekų kalba. Neiškenčiu Jums nepasigyręs ir nepacitavęs poros vietų iš vienos recenzijos, tilpusios čekų žurnale "Plamen": Trijų moterų paveikslai "suteikia romanui vietą tarp žymiausių pasaulinės literatūros kūrinių. Daug kuo, ir savo lygiu, jis primena Stendalio, Balzako, Flobero veikalus; manau, kad pas mus jis tvirtai prigis kaip klasikinio tyrumo ir stiprumo kūrinys... Visi jausmai, mintys, posūkiai ir abejonės, visos herojaus kančios ir aplinkiniai žmonės, visi jų santykių atspalviai yra labai tiksliai nusakyti stropiausiai analizuojami ir sekami. Tai labai gyvenimiškas veikalas, pagaunantis, jaudinantis gyvenimiško jausmo intensyvumu ir poezijos gilumu. Jį sukūrė ne tik kultūringas

ir jautrus klasikinio psichologinio romano žinovas, bet kartu ir poetas, kuris žymiai prisidėjo prie moderniosios lietuvių poezijos, svarbiausia — simbolizmo išaugimo. ... Romanas mums visam laikui palieka įspūdį apie susitikimą su gyvenimo didybe ir veržlumu ir be to dar palieka vientisą vaizdą apie asmeninį ir viešąjį Lietuvos visuomenės gyvenimą jos smukimo metais". Tai matai, Medži, koks net perdaug geras atsiliepimas! Esu gavęs labai gerų laiškų ir iš rusų skaitytojų. Bet gana apie tai! Būtų geriau, jei galėčiau pasigirti naujais darbais.

Labai džiaugiuosi, kad Raselė domisi Lietuva, nepamiršta gimtosios kalbos. Paieškosiu jai tinkamos literatūros. Manau, kad Jums būtų pravartu turėti dabartinės literatūrinės lietuvių kalbos žodynas, o gal ir anglų-liet. kalbos žodynas. Vilniuje juos turiu. Kai grįšiu ten, pasiųsiu.

Geriausių linkėjimų siunčia Jums Stan-čiai, Ort., o ypač Ly. Ji ketina kažką Jums nusiųsti, bet parašyti taip ir nepaslenka. Mat aš viską parašąs.

Tad būkite sveiki. Laikykitės stipriai prieš visokias nepalaimas! Kol kas, atrodo, jų nėra, bet kad ir nebūtų.

Bučiuoju stipriai, iš širdies

Jūsų V.

---

[1]*Garo katilo ir metalų lydymo krosnių prižiūrėtoju.*

[2]*Pluoštas atsiminimų, kuriuos Lituanistinis Institutas Vilniuje paėmė savo žinion.*

XVI

Vilnius, 1960.XI.20

Brangieji visi trys.

Pirmiausia širdingai dėkoju Tau, Brangi Medži, už gerą laišką, fotografijas ir straipsnio nuorašą.[1] Visa tai mums buvo labai įdomu. Savo buvusiam klausytojui už jo

gerus žodžius, Tau tarpininkaujant, ketinu pasiųsti savo knygas. Tik nežinau kada. Vis tas mano nerangumas. Turiu ir Jums daug ką numatęs ir vis neprisirengiu. Kad Ly ketino Tau kažką pasiųsti, tai būk rami. Tai ne gintarai ar kas nors panašaus, bet iš spaudinių srities. Tik abejoju, ar tokio formato siuntinį priims paštas. Ly prieš savaitę buvo parvažiavusi į Vilnių, tačiau po kelių dienų ir vėl išvyko į Kauną dėl statybos reikalų. Ketina greitai grįžti galutinai. Prasidėjo blogi orai, darganos, šlapdribos, kai kada ir pašala, žodžiu, statybos sezonas jau pasibaigė. Dabar pas mus, kaip patys žinote, pats nemaloniausias laikas. Buvau susirgęs ir aš, tačiau dabar jau atsitiesiau ir vėl imuosi nutraukto darbo. Rašau II tomą "Sukilėlių" ir ligi vasaros atostogų būtinai noriu baigti. Manau, kad baigsiu, jei vėl nesutrukdys kokia negerovė. Dėl tų "Sukilėlių" nutrūko mano Raštų leidimas. Tolimesnių tomų redagavimas, paruošimas spaudai pareikalaus dar nemaža darbo ir laiko. O metrikai rodo jau besibaigiančią septintąją dešimtį... To straipsnio autorius[2] per daug jau optimistiškai žiūri į mano raštų tomų skaičių. Dėkui, Tau Sesute, kad rūpiniesi mano kūrinių vertimu į anglų kalbą. Aš su nerimastim tokius vertimus sutikčiau, o ypač "Alt. š." O, jei aš tą knygą rašydamas būčiau bent kiek tikėjęsis, kad ji pasieks platųjį pasaulį! Aš būčiau rašęs su didesniu atsidėjimu, rūpestingiau ir apdairiau. Dabar jau ne laikas ją taisinėti ir papildinėti. Manau, ar nereiktų tenkintis kaimynais ir nesibrauti į tolimas svetimas padanges. Ten daug kas gali atrodyti svetima, nereikalinga.

Džiaugiuosi, kad Jūs jau pripratote prie Australijos orų ir kad Juozas susitvarkė su darbu. Kartu linkime, kad neatprastute nuo mūsų šaltoko klimato, kad grįžę į Lietuvą jaustumetės sveikai, smagiai kaip namie. Tie, kurie grįžta, negirdėti, kad skųstųsi.

Šiandien sekmadienis, nedarbo diena. O ji jau baigiasi. Noriu šį laišką baigti ir Jums išsiųsti, kad neužsigulėtų. Netrukus sudarysiu knygų siuntinėlį. Rūpi man, ką čia tinkamo radus Raselei. Labai man mielas jos užrašas ant nuotraukos. Pabandyk, Rasele, ir daugiau man

ką nors parašyti.

Kai gausit šį laišką, artinsis jau šventės ir Nauji Metai. Tad dabar siunčiu Jums visiems kuogeriausių linkėjimų — sveikatos, džiaugsmo, pasisekimo — 1961 metais. Širdingų sveikinimų ir linkėjimų siunčia Ly.

Karštai bučiuoju

Jūsų V.

---

[1]*Vincas Kazokas, "Vincas Mykolaitis-Putinas — žmogus ir poetas", "Mūsų Pastogės" Literatūrinis priedas Polėkiai, 1960.IX.2.*

[2]*V. Kazokas.*

XVII

Kaunas, 1961.VII.4

Mylima Sesute Medži.

Tavo laišką gavau balandžio rodos pradžioje, o štai jau ir liepos mėn.! O buvau ketinęs tučtuojau Tau parašyti. Sutrukdė besiruošimas pasiųsti kartu ir knygų. Taip tos knygos ir ligšiol tebeguli. O jų prisirinko nemažas pundas. Bet vis tai vyniojamo popieriaus nėra, tai kanapinio špagato nėra. O laikas bėga. Jau dabar matau, kad knygas išsiųsiu tik sugrįžęs į Vilnių, rudenį. Tad rašau vien tik laišką. Knygų tai aš mielai siųsčiau ne tik Jums, bet ir kitiems, nes jos čia pigios — vieni niekai, tik tas mano nerangumas. Tačiau Jūs su siuntiniais neprasidėkite ir daugiau nieko niekam nesiųskite. Ir neklausykite kvailų ir užgaulių kalbų! Visai be reikalo Tu kažką siuntei ir Stasytei. Jie gyvena gana gerai, o tas tuščias malonumas ir pasigyrimas, kad štai gavau iš tetos siuntinėlį, Jums per brangiai kaštuoja. Mūsų giminė plati, kam siųsti, o kam ne-

siųsti? Nesiųskite niekam! Jų gyvenime siuntinėliai nieko nenusvers. Iš mūsiškių, kam reikia, — padedu aš. Ir padėsiu, tegu tik kreipiasi.

Kaip matai, mes pradėjome vasaroti Kaune. Nuvažiuojam ir į Kačerginę, gal jau netrukus ir pastoviau ten įsikursime. Vasarinė dar nebaigta, bet "vasaroti" jau bus galima. Rugpiūtį ketiname praleisti Palangoj — dėl įvairumo. Su mano sveikata, Sesele, nėra visai gerai. Visą žiemą prasigurliavau, nieko negalėjau dirbti, nieko neparašiau. Tiesa, parašiau pluoštą eilėraščių, bet "Sukilėlių" dar nebaigiau ir tolimesnių Raštų tomų spaudai neparuošiau. — Aiškios ligos manyje gydytojai neranda — vis toki bendro pobūdžio negalavimai: sklerozė, cholesterino perteklius, stuburo sukalkėjimas, nervai, kosulys, silpnos kojos, galvos svaigimas, medžiagų apykaitos, virškinimo sutrikimai. Gyventi tai dar galima, bet dirbti jau sunku. Tačiau dar nenusimenu. Per vasarą tikiuosi sustiprėti, o rudenį dar prisėsti prie darbo. Savo septyniasdešimtmečiui ketinu paruošti naują eilėraščių rinkinį. Malonu kad kritika ir skaitytojai paskutiniojo laikotarpio poeziją vertina labai palankiai. Vienas žymus kritikas iš jaunųjų[1] parašė apie mano kūrybą didelę monografiją, kuri netrukus bus atiduota į spaudą.

Ly, baigiantis žiemai, buvo sunegalavusi su širdimi. Tačiau pavasarį sustiprėjo. Daug jėgų jai atima ta statyba Kačerginėje. Kiek ji pribėgioja, prisinervina! Be reikalo mes su ta vasarine prasidėjome! Susigundėme pušyno oru, ramybe. Palanga mano plaučiams ne visai tinka, o maudytis jūroje jau nebegaliu.

Labai man rūpi, brangi Sesele Medži, Tavo gyvenimas, Tavo buitis ir visos jūsų šeimos likimas. Ir stačiai nebežinau, ką Jums patarti. Nedarbas ir liga — dvi baisios šmėklos, kurios grūmuoja jums kiekvienu momentu. Ypač sunki jų grėsmė gyvenant tarp svetimųjų.

Labai man miela, kad turiu toje tolimoje Australijos žemėje net dvi sau artimas Raseles: tavąją ir vyresniąją savo krikšto dukrą.[2] Dėkui, kad ji manęs nepamiršta. Jos trejetą gražių nuotraukėlių man buvo davusi jos

krikštamočia, dabar jau a.a. Savo atvaizdą atsiųsiu su knygomis. Taip bus patogiau.

Miela Medži ir Juozai ir Rasele! Parašykit mums dažniau. Nebūtinai tokius ilgus laiškus, kurie reikalauja daug atsidėjimo. Kartais pasiųskite kelius sakinius, kad mes žinotume kaip Jums klojasi. Ir aš taip darysiu.

Geriausių linkėjimų nuo Ly, Stan-nės, Ortenzijos.

Bučiuoju visus karštai ir širdingai.

Jūsų V.

---

[1]*Jonas Lankutis.*
[2]*R. Jakutytė-Lipšienė.*

XVIII

Vilnius, 1961.X.21

Brangieji —
Sesute Medži, Juozai, Rasele.

Jūsų laiškas pasiekė mus Kaune, rugsėjo mėn. pradžioje. Vėl aš vėluojuosi atsakyti. Senatvėj laikas bėga pasibaisėtinai greitai. O kad aš gyvenu senatvę, tai noromnenorom reikia sutikti. Jūs ten spėliojate, kaip mes maloniai praleidome vasarą. Deja, nei Jūsų, nei mūsų viltys neišsipildė. Vasara buvo labai bloga, lietinga, ir mes niekur nebuvome išvažiavę. Reikėjo tenkintis Kačerginės pušynu ir tai tik retkarčiais. Užtad ruduo dabar gražus. Kas iš to, kad jau nebe vasarojimo sezonas. Aš sėdžiu Vilniuje, o Ly vis dar laikas nuo laiko vyksta į Kauną ir Kačerginę baigti darbų. O jie dar vis nesibaigia. Šiame laiške siunčiu dvi nuotraukėles, iš kurių turėsite šiokį-tokį supratimą apie tą "Kačerginę". Namas, kaip matote, be-

veik kaimiškas. Jis atgabentas iš kaimo, iš Ortenzijos tėviškės. Dėl to ir čia vienas galas mūsų, o kitas jos. Nuotraukoje, be Tau, Medži, gerai pažįstamų veidų, matai dar Ortenzijos broliuką studentą Vytą, mūsų augintinį, ir jos sūnelį Giedrių, gražų, gudrų berniuką.

Labai dėkoju už Raselės nuotraukas. Graži mergytė, greitai auga. Džiugu, kad be to ir gerai dar mokosi. Antrajai Rasai, taip pat kaip ir jums vis dar neprisirengiu paruošti knygų siuntinėlio. Iš viso, pasidariau labai nejudrus. Mano sveikata ir savijauta, nepaisant visokeriopo gydymo ir priežiūros, deja, negerėja. Jokios sunkios ligos gydytojai nesuranda, bet kamuoja mane visa eilė įkyrių negalavimų. Su jais kovoti sunku. Tai beveik neišvengiamas senyvo amžiaus reiškinys, kurio tik retas laimingesnis nepatiria. Blogiausia tai, kad krito sugebėjimas dirbti. Mano pradėti ar tai įpusėti darbai taip ir stovi vietoje.

Miela Medži, dėl "Alt. šešėly" vertimo į anglų kalbą Tu daug galvos nebekvaršink. Dievai jų nematė! Aš ir pats daug kuo esu nepatenkintas. Aš rašiau ne anglams, ne prancūzams, ne vokiečiams, o saviems žmonėms! Vis dėlto malonu pasigirti, kad vertimai, kurie pasirodė, buvo labai gerai priimti. Rusų kalba dvi laidos didžiuliais tiražais, čekų kalba pirmoji laida buvo bematant išpirkta, latvių kalba dvi laidos po 15.000 egz., skaitytojų konferencija su 5 pranešimais, transliacija per radiją. Girdėjau, kad vakarų Vokietijoje išėjo dar viena laida lietuvių kalba. Taigi pasisekimas toks, apie kokį aš nė nesvajojau.

Šiomis dienomis laukiu atvažiuojant Juozo. Jo atsiminimus rodos paims Liet. kalbos ir literatūros institutas kaip istorinę medžiagą ir jam už tai kiek užmokės. Nori, kad tęstų tuos atsiminimus iki galo. Rašiau jam, kad griežtai vengtų visokių prasimanymų, fantazijų, kitaip atsiminimai neteks vertės. Pirmose dalyse tokių prasimanymų būta. Blogas pavyzdys jam buvo "Alt. šešėly". Jis nelabai suvokė skirtumo tarp beletristinio kūrinio ir atsiminimų. Vargšas tas mūs Juozukas! Kaip jis norėtų išsiveržti iš tos savo aplinkos! Deja, pervėlu. Ir sveikata menka. Iš ūkio išstojo. Dirba miško darbus, o nėra jėgų. Patariau,

kad užsiimtų bitėmis ir pradžiai padėjau. Deja, buvo labai nepalanki vasara. Ar neišsibaigs tos jo bitės. Gerais metais iš jų esti gražaus pelno.

Džiaugiamės, kad esate sveiki ir jokie dideli pavojai Jums dar negresia. Laikykitės, kad galėtume dar pasimatyti. Linkime sveikatos ir visokeriopo pasisekimo.

Visus karštai bučiuoju.

Jūsų V.

XIX

Vilnius, 1962.I.16

Brangi Sesute Medži.

Tavo laišką gavau tuoju po Naujųjų Metų, taigi ir linkėjimai dar buvo "neatšalę". Visi už juos iš širdies dėkojame. Deja, aš taip ir nepaslinkau Jus kuo nors pradžiuginti, Raselei kokią gražią knygelę ar albumėlį parinkti. Niekaip negaliu nusikratyti savo senatvišku nerangumu, nors daug kas sako, kad "gerai, gražiai atrodau". Štai ir Naujuosius Metus ir savo gimimo 69 metines praleidau sargaliodamas ir dabar dar ne visai atsitiesiau. Į orą jau kuris laikas neišeinu. Pas mus ėmė siausti labai piktas gripas. Tur būt ir aš juo persirgau, nors temperatūra nebuvo aukšta (38,5°). Antanas[1] rašo, kad jo žmona turėjo 40 ir viršaus. Greitąja pagelba vežė į Prienus. Dabar jau esanti sveikesnė. Ir jų Kazytė pusantro mėnesio išgulėjo Marijampolės ligoninėj su sąnarių uždegimu. Kad jau pradėjau apie bėdas, tai štai dar kelios. Šiandien iš Kauno skambino, kad Genutė Stanevičienė Kačerginėje, esant slidžiam takui, koją nusilaužus. O vasarą buvo ranką nusilaužus. Su ta Kačergine vis dar nebaigiam įrengimų. Ir Ly su visokiais reikalais ten dar

kartais važiuoja. O jos širdis jau pradėjo protestuoti.

Mano darbai stovi vietoje. Romano vis dar negaliu baigti. Parašiau dar eilėraščių. Savo sukakčiai gal pavyks išleisti naują rinkinį.

Ak, Brangi, Mylima Medži, kaip mes apgailestaujame Tavo Juozelio nelaimę[2], ir kartu džiaugiamės, kad ji dar taip palyginti laimingai pasibaigė. Matai, kokių atsitikimų pasitaiko fabrikuose! Nors ir pavėluotai, siunčiame Jums kuogeriausių linkėjimų 1962 metams. Džiaugiuosi, kad Raselė tokia judri ir pažangi visose srityse.

Šį kartą tuo ir baigiu. Pas jus karščiai, o pas mus žiema su atolydžiais, darganomis. Nesveikas sezonas.

Bučiuoju Jus visus — ir Ly prisideda. Kitą kartą parašysiu ką nors malonesnio, linksmesnio. Rašyk ir Tu — kad ir trumpai.

Jūsų visų pasilgęs
Brolis, dėdė, svainis V.M.

---

[1] *A. Mykolaitis, Putino brolis.*

[2] *Fabrike J. Slavėnui buvo sunkiai sužeista koja.*

XX

Vilnius, 1962.VI.4

Mylima Sesute Medži, Juozai ir Rasele.

Rašau Jums siaučiant pavasario darganoms, kurios mums neapsakomai įkyrėjo. Visas gegužis ir štai pradžia birželio šalta ir lietinga. Laukai patvinę vandeniu, vėluoja pavasario darbai, o mus kamuoja blogo oro ligos — gripai, slogos, sąnarių skausmai. Visą žiemą ir dabar štai jaučiuosi blogai, nieko negaliu dirbti. Pasidariau tikras pensininkas. Tiesa, atidaviau į spaudą savo literatūrinių

straipsnių tomą ir paruošiau eilėraščių rinkinį, tačiau štai jau kuris laikas neparašiau nė vienos eilutės. Vasario pabaigoj Rašytojų sąjungoj turėjau savo poezijos vakarą, kuris gerai pavyko. Išėjo iš spaudos kritiko Lankučio stora monografija apie mano kūrybą. Apie monografiją ir kūrybos vakarą spauda labai gerai atsiliepė. "Tiesa" savo informacinį straipsnį apie vakarą pavadino "Didelis talentas, vertingi kūriniai". Be trumpų eilėraščių, paskaičiau kelias lyrines poemėles — "Somnambulas", "Mocartas", "Žilvinas ir Eglė". Nesistebėk, Medži, kad į senatvę aš tapau tokiu pagyrūnu. Tačiau paskutiniaisiais metais buvau pajutęs aplink save kažkokią šaltą tuštumą. Iš literatūrinio gyvenimo buvau tarsi išbrauktas. Literatūrinė spauda manęs neminėjo, mano kūryba nesidomėjo. Į gyvenimą išėjo jauna rašytojų karta su kitokiais idealais, kitokiais ieškojimais, kitokiu stiliumi. Lankučio monografija ir tas vakaras tą mano uždarumą tarsi pralaužė, o mano kūrybą suaktualino. Atsiųsiu Jums tą monografiją ir spaudos atsiliepimų. Jei dar gausiu, pasiųsiu ir šių dienų įžymybės, Leninės premijos laureato Eduardo Mieželaičio poeziją.

Tačiau pakaks apie save!

Labai dėkui už laišką ir informacijas. Mano charakteristika, duota to J. E.[1] man atrodo ne visai tiksli ir patikima. Neatsimenu, kad anais laikais būčiau jį pažinęs, o juo labiau bendravęs.[2] Gera bent tai, kad manęs neplūsta, dar gi idealizuoja.

Miela man buvo patirti, kad Tavo eilėraščiams sukomponuota muzika.[3] Labai norėčiau tas dainas turėti, bet vargu ar spausdiniai mane pasiektų... Nuo birželio 15 d. turime kelialapius į Druskininkus beveik visam mėnesiui. Jei orai pagerės, tai gal kiek pasitaisysime, jei ne, tai dar labiau suvargsime. Kačerginėj namo vis dar nebaigia įrengti. Kad būtų šilta, gražu, tai ir pušyne galime praleisti dienas, o jei šalta ir darganos, tai reikalinga jauki pastogė. Juozas, man patariant, sumanė pasidaryti bitininku, bet štai jau antra vasara ne bitės jį, o jis bites turi maitinti. Gyvename viltimis.

Sudie, Brangieji. Abudu su Ly siunčiame Jums kuogeriausių linkėjimų ir sveikinimų. Laikykitės ir ištverkite!

Bučiuoju širdingai

Jūsų V.

Gal jau kitais keliais bus ir Jus pasiekusi žinia, kad mirė poetas K. Kubilinskas, daugelio gražių knygelių vaikams autorius. Apgailestaujam jį visi, turbūt labai jo gailėsis ir Raselė, taip mėgusi jo kūrinius.

V.

---

[1]*Prof. Juozas Eretas knygoje "Stasys Šalkauskis", pusl. 43.*

[2]*Šis išsigynimas buvusios pažinties ir artimesnio bendravimo, atrodo, buvo sąmoningas apsisaugojimo manevras nuo galimų puolimų ar priekaištų iš tarybinės Lietuvos valdovų.*

[3]*"Dvi Kalėdų Giesmės", muzika Broniaus Budriūno, Muzikos Žinios, Nr. 3, 1957.*

XXI

Kačerginė, 1962.IX.10

Mylima Sese Magdute.

Rašau Tau iš Kačerginės, kur baigiame vasarojimą. Vasarinė dar ne visai įrengta, bet naudotis jau galima. Juo labiau pušynu. Vis ieškojome gero oro ir niekur jo neradome. Dalį birželio ir liepos praleidome Druskininkuose. Ten tik vieną savaitę turėjome pakenčiamą. Pavasaris ir

vasara buvo šalta, dabar jau pradžia rudens — taip pat šaltos lietingos dienos. Rašau apie orą, nes man tai svarbus dalykas. Daug vilčių dėjau, kad saulė, šilima, giedra pataisys mano sveikatą. Deja, viltys nepasiteisino. Pasveikimo sezonas baigiasi, o aš vos klibu. Vis dėlto dar tikiuosi sulaukti 70. Tai apskritas, imponuojantis skaičius. Jaunesniesiems atrodys, kad būsiu sulaukęs "gilios" senatvės. O aš dar visai nesijaučiu esąs "giliai" senas. Galgi apsigaunu... Darbingumas, deja, taip pat sumažėjo. "Sukilėlių" neištesiu baigti. Suredagavau literatūrinių straipsnių tomą, atidaviau leidyklai, bet dar nežinau, kada tas tomas pasirodys. Per atostogas ryšys su leidykla nutrūko. Turiu naujų eilėraščių rinkinį, kurį sumaniau pavadinti "Vakaro prošvaistės", ar panašiai, tačiau nežinau, koks bus jo likimas... Nelinksmos mintys ir gal be reikalo kelia Tavo susirūpinimą. Gydytojai sako, kad esu per daug jautrus savo negalavimų atžvilgiu, kad nereikia kreipt į juos dėmesio, kad analizės nieko jau taip blogo nerodo. O aš vis neiškenčiu nepadejavęs. Dabar rašau atsiminimus, kaip ir dera mano amžiaus rašytojui. Noriu, kad jie išeitų turiningi, su mintimis-idėjomis. Iš faktų-įvykių daug ko neatsimenu. Gaila, kad prieš kelerius metus mirė dėdė Jurgis Garbus — didelės atminties žmogus. Buvo jis pas mus atsilankęs į Vilnių. Gailiuosi, kad jį tuomet neiškamantinėjau. Tačiau tada apie atsiminimus dar negalvojau.

Sesute! Iš Tavo paskutiniojo laiško, rašyto VI.18, padvelkė liūdna nuotaika. Esi nuvargusi, nusidirbusi. Spėju, kad ir Juozas taip pat. Suprantu, kad nelengvas Jums ten gyvenimas. Taupykitės kaip beišmanydami. Jūsų viltis, paskatinimas, ateitis tai Raselė. Džiaugiuosi, kad ji turi gerus tėvus, tinkamą priežiūrą, meilę ir sparčiai žengia į gyvenimą. Esu tikras, kad sulauksit iš jos paguodos ir džiaugsmo.

Miela Medži, esu dėkingas Tau, kad taip priimi į širdį mano literatūrinę veiklą, tačiau dėl tų vertimų labai sau galvos nekvaršink. Aš pats apie tuos vertimus jokių žinių neturiu. Kam kažkas nori versti, kaip rašai, tokį silpną dalyką, kaip "Vienu pabučiavimu"! Matyt, ten, Va-

karuose, vis dar sergama mistika... Tačiau literatūroje ir mistika privalo turėti stiprią menišką išraišką. Ta noveliūkštė — jaunuoliškas, silpnas dalykas. Neseniai sužinojau, kad anglų kalba išleistoj pasaulinės poezijos antalogijoj lietuvių literatūrai atstovauju aš eilėraščiu "Užgėso žiburiai". Argi jau nerado ko nors originalesnio, stipresnio, naujoviškesnio! Jei pasirodys mano "Vakaro prošvaistės", pamatysi, kad aš sugebu, nepaisant "gilios" senatvės, duoti ir ką nors nauja, nors ir nepasiveju pačių naujausių bei pažangiausių šių dienų poezijos apraiškų.

Geriausių linkėjimų siunčia Jums visiems Ly. Jai kartais širdis ima per dažnai šokinėti. Šiuo metu pastebimas pagėrėjimas. Genutė ir Ortenzija laikosi po senovei.

Bučiuoju Jus visus savo lizdelyje karštai, karštai!

Jūsų V.

Raselei keletas pašto ženklų.

XXII

Vilnius, 1962.XI.30

Mylimieji

Sesute Medži, Juozai, Rasele.

Džiaugiuosi, kad bent per laiškus galiu pasidalinti su Jumis viena-kita mintim, viena-kita naujiena. Tiesą pasakius, naujienų tai ne tiek daug galiu Jums pranešti. "Pasaulines" Jūs žinote, o "naminės" — smulkios, greitai išgaruoja. Svarbiausia, kad esame dar gyvi ir krutame kiekvienas pagal savo amžių. Buvome begalvoją grįžti galutinai į Kauną, tačiau vis dar nesiryžtame. Vilnius vis dėlto sostinė, kultūrinio gyvenimo centras. Čia daugiau įvairumo, judrumo, santykių su žmonėmis. Kaune galiu pasidaryti per daug vienišas atsiskyrėlis, sugniužti — tapti tikru "pen-

sininku" ir laukti galo... Taigi dar, kol jėgos leis, krutėsime Vilniuje. Deja tos jėgos mažėja.

Kviečiate Jus atlankyti. Pasvajoti apie tai galima, bet įvykdyti neįmanoma. Kelionių nepakenčiu. Nuvykti mašina į Kauną man ir tai kartais nepakeliama. Laukime dienos, kada Jūs galėsite ne tai kad mus atlankyti, bet galutinai su mumis apsigyventi. Kad tik greičiau išnyktų iš padangės atominių "grybų" šmėklos, kad įvyktų visuotinis ir visiškas nusiginklavimas, kad pastovi taika įsiviešpatautų žemėje.

Lapkričio 1 d. atšventėme Maironio šimtųjų metinių minėjimą. Kalbėjau (skaičiau) ir aš. Džiaugiuosi, kad publika man pritarė ilgais, karštais plojimais. Mat, nors esu jaunesnis, bet vis dėlto Maironio amžininkas ir atstovauju seniausiajai lietuvių rašytojų kartai, augęs dar 19 amžiuje. Nedaug tokių beliko, o ir tie patys vos kruta.

Miela Medži, tu vis dar rūpiniesi mano raštų vertimu į anglų kalbą. Jau rašiau Tau ir dar sykį kartoju: neverta! Ir dar tokias lėšas į tą "menką biznį" sukišti! "Alt. šešėly" ne toks veikalas, kuris šiandien tiktų, būtų įdomus Vakarams. Iš poezijos būtų galima kai ką atrinkti, bet kas ją išvers? Poezijos vertimai dažniausiai sužaloja originalą. Neseniai išvertė į rusų kalbą vieną mano lyrinę poemėlę "Mocartas". Nenoriu tokių vertimų!

Gavau knygą "The green Oak" — Selected Lithuanian Poetry". Yra ten ir mano du eilėraščiai: "At Midnight" ir "The Sorrow-laden" ("Rūpintojėlis"). Aš pats nesuprantu, bet kas supranta, antruoju nesižavėjo. "Rūpintojėlis" į jokią svetimą kalbą neišverčiamas. Yra pas mus sumanymas išleisti mano eilėraščių knygą rusų kalba. Aš nelabai tam pritariu. Greičiausia, kad vertimai išeitų tokio pat lygio kap "Mocartas". Tokių man nereikia. Vertėjai, nemokėdami lietuvių kalbos, verčia iš pažodinių vertimų proza — gaunasi trečių rankų darbas, kuriame originalumo niuansai, subtylumai, poeto individualybės išraiška išnyksta, užleidžia vietą vertėjo fantazijai.

Baigiasi senieji metai. Kai skaitysite šį laišką, gal jau Naujieji bus prie durų. Tad mudu su Ly sveikiname Jus,

Brangieji, karštai bučiuojame ir linkime, kad išsipildytų visi Jūsų troškimai! Bučiuoju ir sveikinu Raselę, kad ji sekmingai baigė mokyklą ir jau žengia į gimnaziją, kur jai atsivers nauji žinių ir mokslo šaltiniai. Kad ji gerai pasiruoštų gyvenimui, kad ji suteiktų daug džiaugsmo savo geriesiems Tėveliams, savo tautai ir visiems, su kuo jai teks susitikti.

Kol kas, likite sveiki, Brangieji! —

Bučiuoju karštai

Jūsų V.

XXIII

Vilnius, 1963.I.17

Brangieji.

Vakar gavau Jūsų laišką su maloniais sveikinimais ir linkėjimais mano sukakties proga. Iš širdies dėkoju Jums už Jūsų gerus jausmus ir kad atsiminėte mano gimimo dieną, taip toli būdami. Ir čia ji buvo paminėta iškilmingiau, negu tikėjausi. Nuo viešo minėjimo iš pradžių atsisakiau dėl sveikatos. Sausio 6 d., tikrąją mano gimimo dieną (mama sakydavo, kad gimiau per Tris Karalius, saulei tekant), vaišinome bute kas tik atėjo sveikint. Taip praėjo visa diena: Sausio 12 d. Rašytojų Sąjunga ir universitetas vis dėlto suruošė viešą minėjimą. Norom-nenorom turėjau dalyvauti. Buvo daug žmonių, gavau daug sveikinimų ir dovanėlių. Vyriausybė suteikė man Lietuvos Liaudies rašytojo garbės vardą. Tai labai aukštas apdovanojimas. Visos tos iškilmės mane gerokai nuvargino. Ir dabar dar kaip reikiant neatsitiesiu. Nusiųsiu Jums laikraščių su aprašymais.

O dabar kitas dalykas. Jūsų laiškas sukėlė mums daug nerimasties. Brangi Medži, dėl ko laiškas rašytas ne Ta-

vo ranka (tai dar nieko), o ir parašas taip pat ne Tavo,[1] o Juozo. Kas su Tavim atsitiko? Ar Tu taip sunkiai buvai susirgusi, ar kur išvykusi? Juk laiško ir parašo rašysena ne Tavo, Medži, o Tavo, mielas Juozai!

Greit mums parašykite ir išaiškinkite tą mįslę, o gal tik nesusipratimas. Gal gi mes apsirinkame. Lauksime atsakymo. O kol kas abudu su Ly karštai Jus visus tris bučiuojame.

Jūsų V.

Dėkui už žiedelius. Be abejo, nuo Raselės!

---

[1]*Putinas, matomai, neatpažino M. Slavėnienės parašo. Žiūrėk sekantį laišką.*

XXIV

Vilnius, 1963.III.12

Mylimieji Medži, Juozai, Rasele.

Jau du mėnesiai praėjo nuo mano "jubiliejaus", o aš dar vis "tebepagirioju" — ir blogai jaučiuosi. Persiritęs į aštuntąjį dešimtmetį, staiga pasijutau pasenęs ir dar labiau paliegęs. Žinau, kad nereikia aimanuoti, o neiškenti ir tiek!

Labai dėkojam — Ly ir aš — už greitą atsakymą į aną laišką. Kaip kalnas nuo krūtinės nuslinko, kai įsitikinom, kad Tu, Sesute, gyva ir sveika. Dabar ir patys matom, kad parašas buvo Tavo pačios. Toli ir skirtingose aplinkybėse esant, lengva pasiduoti blogiems įtarimams. Jau gal gavote ir iš Juozuko panašų laišką, nes ir jo klausiau, ar jis neturi kokių žinių apie Tave. Jis atsakė, kad jau seniai nėra gavęs iš Jūsų laiško.

Dabar dėl to nelaimingo vertimo "Alt. šešėly". Tu

vis dar juo tebesirūpini. Miela Medži, nereikia. Aš gerai suprantu, kad tai nėra tinkama amerikonams lektūra. Patrumpinti gal kiek ir galėčiau. Bet ką tai padėtų, jei veikakalas sutrumpės, na, dviems-trims lankais, apie 30-50 puslapių! Didesni apkarpymai, ypačiai I dalies pakenktų pačiam veikalui. Kritikos ir nusimanančių skaitytojų nuomone, pirmasis tomas yra geriausias. Jį sutrumpinę plačiajai publikai vistiek neįtiksime, o literatus užvilsime. Liktų kažkokie griaučiai, nelabai įdomus siužetas, nepatraukli fabula. Trumpinti galėčiau tik aš pats, arba bendradarbiaudamas su geru literatu. Reikia, kad jis dar pažintų amerikonų skonį bei reikalavimus. Tokis vargu ar pas mus atsirastų. Aš pats negaliu tam darbui skirti nei kiek daugiau jėgų, nei laiko. Gaila, kad nutrūko mano ryšiai su vertėja į vokiečių kalbą Vakarų Vokietijoje. Jei pasirodytų vokiškas vertimas, tada ir dėl angliškojo būtų lengvesnė kalba. Ruošia naują laidą rusų leidykla Maskvoje. Pasirodė rusų kalba "Sukilėliai" I t., bet pats dar nemačiau. Sudarytas prospektas poezijos vertimų į rusų kalbą. Tačiau ir šį darbą aš nelabai remiu nei skatinu. Eilėraščius verčia žmonės, kurie nemoka lietuvių kalbos. Kas nors iš mokančių abi kalbas daro pažodinį vertimą, iš kurio kitas vertėjas-poetas daro jau eilėraštį. Tokis vertimas retai kada atitinka originalą. Kartais, tiesa, pasitaiko, kad jis išeina geresnis už originalą, bet aš tokio "patobulinimo" nenoriu. Tad ar negeriau palaukti?

Neseniai išėjo iš spaudos naujas mano raštų tomas — moksliniai straipsniai. Deja, ne viskas tilpo, kas galėjo tilpti... Tų straipsnių galėjo būti du tomai, neskaitant dar "Naujosios liet. literatūros" I t., kurį Tu kadaisia perrašinėjai. Dabar belieka vertimai ir "Sukilėlių" II t. — ir tai, ką dabar rašau — autobiografiniai atsiminimai. O po mano mirties liktų dar dienoraščiai ir laiškai. "Vakaro prošvaisčių" nutariau šiuo metu neleisti.

Po trumpo atolydžio pas mus vėl grįžo žiema. Šaltis, pusnys. Žemę dengia storas sniego klodas. Žūva paukščiai ir žvėreliai. Šilimos visi labai pasiilgome, ypač mano kaulai.

Netrukus, kai siųsiu jums knygų ir laikraščių, vėl parašysiu.

Džiaugiamės, kad Raselė taip gerai mokosi, gražiai auga ir atrodo.

Bučiuoju visus! Linkėjimų nuo Ly.

Jūsų V.

XXV

Kaunas, 1963.X.28.

Mylimieji
Sesute Medži, Juozai, Rasele.

Jau seniai, pavasarį, gavau Jūsų laišką, o dabar jau štai įpusėjęs ruduo. Nelaiminga mums buvo ši vasara. Iš pradžių sausros, karščiai, o paskui — liga. Visą rugsėjo mėnesį išgulėjau Kauno klinikose, sunkiai sirgdamas viduriais, o visą spalį baigiu sirgti namie, t.y. Vaižganto gatvėje. Lapkričio pradžioje ketiname grįžti į Vilnių. Tiek jau esu pasveikęs. Iš ten Jums vėl parašysiu. Vasarą, ligi ligos, praleidome Kačerginėje. Namas dar nėra galutinai baigtas, bet gyventi jau galima. Ten ir susirgau. Ly visą mano ligos laiką buvo ligoninėj, vienoje palatoje su manim ir mane slaugė. Be jos man būtų buvę daug sunkiau. Ir jos sveikata nėra stipri. Sušlubuoja širdis. Vis dėlto dabar jaučiasi sustiprėjusi.

Dėl ligos sustojo visi mano darbai. Labai susilpnėjau, sunku plunksną į ranką paimti. Vis dėlto tikiuosi dar atsigriebti ir sutvarkyti bent tai, ką esu parašęs, o gal kai ką ir baigti iš pradėtų.

Tad šįkart daugiau nė nerašysiu.

Geriausių linkėjimų nuo Ly, Stanevičių, Hortenzijos.

Su linkėjimais karštai bučiuoju Jus visus! Rašykite. Pas Jus dabar tur būt gražus pavasaris.

Vy...

P.S. Dedu, nors pavėluotai, kvietimą į savo "jubiliejų". Daugiau medžiagos pasiųsiu iš Vilniaus.

V.

XXVI

Vilnius, 1963.XII.19

Mylima Sesute Medži
ir taviškiai.

Gavę Tavo laišką labai susirūpinome dėl Juozo sveikatos. Kartu ir džiaugiamės, kad liga laimingai pasibaigė. Tik vėl kad neatkristų iš naujo. Tur būt darbo sąlygos fabrike sunkios, kad tokios ligos įsigali. Raminamės, kad daugiau tai nepasikartos.

Miela buvo iš Tavo laiško sužinoti, kad ir toli nuo tėvynės mano bičiuliai manęs nepamiršta.[1] Jei turėsi progą, padėkoki mano vardu to minėjimo ruošėjams. Girdėjau ir daugiau gerų atsiliepimų iš vakarų. Išėjo iš spaudos naujas mano eilėraščių rinkinys "Būties valanda". Tai tas pats, kurį buvau ketinęs pavadinti "Vakaro prošvaistėmis". Gal galėsiu netrukus jį Tau pasiųsti kartu su kitomis mūsų naujienomis. Bėda, kad mano sveikata vis dar kaip reikiant neatsitiesia. Tebesergu, nors lovoje nuolatos ir neguliu. Labai nusilpau, neturiu jėgų paprasčiausiems reikalams. Iš buto į lauką beveik ir neišeinu. Buvo karšta vasara, o dabar labai šaltas ruduo ir žiemos pradžia. Naktimis būna ligi 27° šalčio. Laukiame Kalėdų ir Naujųjų metų. Gal jie bus geresni, laimingesni. Iš visos širdies linkime ir Jums visiems sveikatos ir pasise-

kimo ir visų vilčių išsipildymo, Raselei — kad būtų pirmūnė moksle. Tuo šįkart ir baigiu. Ly kartais sunegaluoja širdimi, šiaip laikosi neblogai.

Bučiuojame visus Jus iš eilės karštai, karštai

Jūsų V.

---

[1] 1963 m. spalio 27 d. Melbourne įvyko p.p. Antano Krauso ir Alberto Zubro pastangomis surengta akademija rašytojams Mykolui Vaitkui ir V. Mykolaičiui-Putinui pagerbti.

XXVII

Vilnius, 1964.II.5

Mylima Sesute Medži.

Gavau du Tavo laiškus. Vieną jau anksčiau, o kitą prieš savaitę. Karštai Tau už juos dėkoju. Jau šį kartą rašysiu Tau trumpai, nes mano sveikata vis dar gana silpna. Žiemą, kuri šįmet labai nepastovi, sąlygos sveikti labai nepalankios, o be to amžius... Taigi iš eilės Tavo paliestais klausimais. Labai dėkoju tiems dviem mano buvusiems studentams,[1] kad jie mane mini geru žodžiu. Savo knygos apie Vydūno dramaturgiją, deja, negaliu siųsti, nes turiu tik vieną egzempliorių. Be to, vargu ar ji Jus pasiektų. Tas pats ir su filmele. Tau pačiai pasiųsiu apie save ką tik galėsiu. Atsiminimų jau parašiau ligi seminarijos laikų. Ir aš pats labai norėčiau, kad Tu juos perskaitytum ir gal galėtum man ką nors patarti bei papildyti. Deja, rankraščius ar mašinraščius siuntinėti visų šalių pašto taisyklės draudžia. Jei kai kurias ištraukas išspausdins "Liter.

ir menas", tuoj Tau pasiųsiu. Dėl ligos atsiminimai nutrūko ir ligšiol dar tebeguli stalčiuje.

— — — — — — — — — — — — —

— Man būtų įdomu gauti to mano portreto[2] nuotraukėlę. Tačiau nesivarginkit. Šiaip kada, jei bus proga. Labai džiaugiuosi Raselės visokeriopa pažanga. Sveikinu ją ir karštai bučiuoju tapusią "teeneidžere", ar kaip Jūs ten vadinate. Kai siųsiu knygų, įdėsiu jai Maironio poezijas ir dar gal kai ką. — Dabar bent trumpai, dėl ko Ly Tau nerašo. Dalykas čia gana sudėtingas, ir laiške sunku jį išaiškinti. Žinok bent tiek, Brangi Sesute, kad Tu čia visai nekalta ir kad Ly prieš Tave nieko neturi, vien tik kuogeriausių jausmų ir atsiminimų. Kaltas čia aš pats. Šį tą Tu galėtum suprasti iš mano eilėraščių, ypač sonetų, kurie tilpo I tome ir tęsiami dar "Būties valandoje". Tą rinkinį aš leidau labai svyruodamas, abejodamas. Kai kurių eilėraščių gal ir nereikėjo skelbti. Bet tada jis būtų išėjęs dar plonesnis. Aš laikausi nuomonės, kad poezija tai nėra kasdienybės kopija, Ly mano, kad ir poezija taip pat turi turėti realų pagrindą, kurį ji ir suranda... Tu nustebsi: prie ko čia Tu?! Ly sako, kad jeigu jau Tau rašyti, tai atvirai pasakyti visus savo džiaugsmus ir sielvartus. O jeigu to negalima, tai geriau visai nerašyti. Tai tokis subtilus to tylėjimo pagrindas. Ką padarysi, kad tokis jau aš rašytojas, kad vis kam nors įskaudinu širdį. O romanas "Alt. š."! Kiek vargšai tėvai dėl to prisikankino! Bet jeigu aš vis būčiau stengęsis taip rašyti, kad nieko neužgaučiau, tada iš viso nieko nebūčiau parašęs. Miela Sesute, Tu apie tai man nieko nerašyki. Tavo laiškus mudu su Ly skaitome abudu. Jai bus nemalonu, kad aš Tau apie visa tai rašiau ir gal būt vienpusiškai. O pradėti kažkokią polemiką laiškais intymiais klausimais — neverta. Šiaip, mudviejų santykiai visai geri.[3] Ji mane slaugo labai rūpestingai, be jos mano gyvenimas ir sveikata greitai išsektų. Senatvė viską išlygins. "Būties valandą" su kitomis knygomis netrukus Jums išsiųsiu. Šitas rinkinys skaitytojus labai sudomino. Per mėnesį išpirktas visas tiražas. Gaunu sveikinimų ir padėkų. O viena poetė paskelbė net eilėraštį

"V.M.P-no, mylimo poeto, lyrikos knygai Būties valanda pasirodžius". Na, bet nedera čia man girtis.

Su Janute mūsų santykiai labai tolimi ir šalti. Augina dukrelę Birutę. Po gimdymo labai sirgo, bet dabar jau pasveikusi. Ankstyvesnės ligos neatsiliepia. Iš savo buvusių augintinių jokios paramos neturime. Kiekvienas gyvena savo rūpesčiais.

Neturime pastovios virėjos. Kol kas tas pareigas atlieka viena Ly giminaitė iš kaimo, bet tik laikinai. Nori gauti darbo kur nors fabrike, pasimokyt. Suprantama, kad nė viena jauna mergaitė šiais laikais užsidaryti virtuvėje nenori.

Dar sykį dėkui, Brangi Medži, už gerus laiškus. Džiaugiamės Jūsų džiaugsmais ir linkime, kad nesekmių visai nebūtų Jūsų gyvenime. Tikra laimė, kad Juozas pasveiko ir atsigavo. Raselė gražiai auga ir stiprėja ir Tu pati, matyt. laikaisi visai gražiai — ne taip, kaip buvusis mūsų gyventojas Vaižganto gatvėje.[4]

Bučiuojame visus širdingai!

Jūsų Vy

Įdedu porą jubiliejinių Donelaičio pašto ženklų. Jubiliejų atšventėm labai iškilmingai.

---

[1] *Antanas Krausas ir Albertas Zubras.*

[2] *Fotografija-portretas, padarytas M. K. Čiurlionio Diskusijų Klubo Melbourne Putino 70 metų amžiaus sukakties proga ir išstatytas jubiliejų minint.*

[3] *Priežastim šių šeimyninių santykių aiškinimų buvo, anot M. Slavėnienės, Putino sonetais išreikšti erotiniai jausmai.*

[4] *Vienas, dažnai sirguliavęs Putino nuomininkas.*

XXVIII

Vilnius, 1964.IV.6

Brangieji
Medži, Juozai, Rasele.

Prieš savaitę išsiunčiau Jums du ryšulėlius knygų, o prieš kelias dienas gavau laišką. Ryšulėliuose, jei jie laimingai Jus pasieks, rasite Lankučio monografiją apie mane, mano raštų VIII tomą, "Būties valandos" 3 knygeles, Maironio poezijos rinkinėlį, "Pergalės" 2 n-rį ir laikraščių pluoštą. Be to, mano Raštų tome turi būti nuotrauka — mano Liaudies rašytojo pažymėjimo įteikimas 70-tųjų gimimo metinių proga. Netrukus dar šį tą pasiųsiu. Parašyk man ar Juozas neatsiuntė Tau tėtės ir tėvų kapo nuotraukų. Jei ne, tai aš Tau nusiųsiu. Nuotraukos menkos (tėtės padidinta iš paso), bet vis dėlto brangus atminimas. Savo eilėraščių rinkinio įdėjau 3 egz. Du atiduok savo nuožiūra. Gal tiems buv. mamano studentams, kurie ruošė mano minėjimą. Jei būtų reikalas, galėčiau dar porą egz. Tau nusiųsti. Ta knygelė susilaukė nepaprasto susidomėjimo. Gaunu entuziastiškų laiškų, kas pas mus nėra įprasta. Ką Tu rašai apie romantišką nuotykį kadaise Laisvės alėjoje, tai aš nieko panašaus neprisimenu. Greičiausia, kad ta studentė supainiojo mane su kuo kitu.

Mano atsiminimai, kas juos skaitė, susilaukė taip pat didelio susidomėjimo ir pagyrimų. Deja, neišgaliu jų tęsti dėl nusilpimo, menkos sveikatos. Vis dar negaliu atsigriebti. Pavasaris blogas, drėgnas, šaltas, nėra saulės. Bet kai paskaitai Tavo laiškuose, kas ten pas Jus per orai, tai mane šiurpas ima ir baimė, kas su Jumis bus. Nors būkite atsargūs. Raselei gal lengviau tas klimato nepastovumas pakelti, nes jai lengviau apsiprasti, bet judviem, pripratusiems prie kitokių sąlygų!

Aš pats turiu dar kai kurių sumanymų, darbų, ta-

čiau neišmanau, kaip su jais susidoroti. Pati medicina atrodo bejėgė man kuo nors pagelbėti. Priežiūrą turiu gerą.

Laukiu Raselės laiško, kurį ji vis nesiryžta man išsiųsti. Laikas jau pasiryžti. Tada ir aš jai parašysiu.

Ly jungia daug sveikinimų ir geriausių linkėjimų — o aš visus karštai bučiuoju.

Jūsų V.

XXIX

Kačerginė, 1964.VIII.12.

Brangieji —
Sesute Medži, Svaini Juozeli ir dukrele Rasele.

Rašau šilely, sėdėdamas ištiesiamoj kėdėj, tai raštas išeis nelygus, sunkiau skaitomas. Atleiskite. Tačiau popietis tokis gražus, saulėtas, ramus, kad nesinori eiti į vidų. Iš viso, vasara šįmet šilta, giedra, nors pasitaikė ir karščių ir šaltokų dienų. Ly sunkiai pakelia karštį dėl širdies negalavimų, o aš šaltį bei drėgmę dėl radikulitų ir sklerozių. Bet Lietuvoj didelių temperatūros svyravimų ir nėra. Pas Jus, Australijoj, kaip rašei, Medži, viename laiške, tai jau mums būtų nepakenčiama.

Vieną Tavo, Medži, rašytą laišką gavau dar Vilniuje prieš išvažiuojant į Kačerginę, o kitą jau čia, Kačerginėje, baigiantis birželiui. Kaip greitai tas laikas prabėgo! Į pabaigą gyvenimo laikas labai skubina. Pirmame laiške radau viską, ką siuntei. Portretas mane truputį užvylė. Maniau, kad tai bus ranka pieštas, o čia atrodo fotografija. Na, užtat daugiau panašumo. Mano čia daryti net ir žymių tapytojų portretai — baisūs pažiūrėti. Labai jums dėkoju už tokį manęs prisiminimą ir pagerbimą.

Kai grįšiu į Vilnių — tai pareis nuo oro — pasiųsiu Jums daugiau ką nors pasiskaityti ir mus prisiminti.

Čia, Kačerginėje, mums labai gerai. Vieta sveika, sausa, namą įsirengėm patogiai, turim kiek savų daržovių, gėlių, yra maisto ir šiaip krautuvių, produktų, uogų, vaisių atveža moterys iš kaimų. Jei ne čia, tai kur mes vasarą dingtume? Kurortuose tų sanatorijų bei poilsinių aplinka greitai įkyri ir sveikatos nepataiso. O su sveikata mudviem abiem tai jau sunkoka. Bijau, kad ir šįmet nereiktų baigti atostogų Kauno klinikose. Galgi ištesėsim rimčiau nesusirgę. Dirbti beveik nieko negaliu. Sumaniau baigti verst A. Mickevičiaus "Poną Tadą". Iš visų mano numatytų darbų šis man atrodo lengviausias. Nereikia galvoti apie turinį. Čia, Kačerginėj, jau išverčiau daugiau kaip 1.000 eilučių.[1] Bet dar daug ir lieka. Jei būčiau pakenčiamai sveikas, vertimą baigčiau jau ateinančiais metais. Noriu tęsti ir atsiminimus ir dar vienas kitas eilėraštis pasitaiko. O kur dar "Sukilėlių" II dalis? Žodžiu, pabaigai gyvenimo nuobodžiauti netektų. Deja, deja — esu aštuntoj dešimty! Kur dingo tie metai? Praėjo nejučiomis ir ne visi vaisingai. Na, tiek jau to! Vis dėlto šį tą padariau.

Linkime kartu su Ly Jums visiems trims sveikatos ir visokeriopos kloties!

Karštai bučiuoju

Jūsų Vy.

---

[1] *Žiūrėk V-tą laišką.*

XXX

1964.VIII.13.

Tik baigiau rašyti laišką, o štai atneša trečią, ilgąjį, Tavo, Medži, adresuotą į Vilnių. Labai, labai už jį Tau dėkoju. Tu taip giri mano poeziją, kad jau daugiau nė negalima. O aš jaučiuosi atsilikęs nuo dabarties gyvenimo, aktualių reikalų bei rūpesčių, per daug užsidaręs

savyje. Bet kad jau mano tokia prigimtis. Jei dar po metų kitų būsiu gyvas ir pusėtinai sveikas ir sudarysiu dar vieną rinkinėlį,[1] jame bus poemėlės "Bachas" ir "Somnambulas", kurias jau turiu parašęs, ir pluoštas šiaip eilėraščių.

Džiaugiuosi, kad jūsų jaunimas nepamiršta savo kilmės, dalyvauja tautinėje Jaunimo dienoje. Džiaugiuosi Raselės pasirodymu programoje. Vis laukiu, kada ji man parašys trumpą laiškelį.

Tuo tarpu likite sveiki!

Dar kartą bučiuoju

Jūsų Vy.

Dedu nuotraukėlę.

---

[1]*Išėjo 1966 m. pavadinimu "Langas".*

XXXI

Vilnius, 1964.X.27.

Mylima Sesute.

Rašau Tau susirūpinęs. Aplinkiniais keliais man teko patirti, kad Jūs ten labai vargstate.[1] Tu sergi, gal turi džiovą, o Juozo sveikata taip pat silpna. O be sveikatos toje šalyje nors ubagais eik. Gydytojai labai brangūs, vaistai taip pat. Tu savo laiškuose niekad per daug nesiskundei. Tiesa, rašei, kad Juozas buvo sužeistas į koją, paskui, kad sunkiai sirgo, bet viskas atrodė laimingai baigėsi. Parašyk man viską atvirai apie visas savo bėdas ir ateities galimybes. Ar ne laikas pagalvoti apie grįžimą į Tėvynę. Man tas klausimas nesykį buvo kilęs, bet neramūs laikai ir neperstipriausia mūsų pačių sveikata neleido imtis kokių griežtesnių sprendimų. Tačiau dabar, reikalui

esant susitvarkytume. Taigi šį kartą daug nė nerašysiu, ir lauksiu Tavo atsakymo.

Aš ir Ly sveikiname Jus visus tris ir nuoširdžiai bučiuojame.

Tavo brolis Vy.

---

[1]*Šios žinios buvo neteisingos.*

XXXII

Vilnius, 1964.XII.10.

Mylima Sesute Medži.

Jau spėjo nejučiomis prabėgti apie dvi savaitės, kai gavau Tavo laišką. Labai Tau dėkojame, kad mus nuraminai. Ligų ir nelaimių visur gali atsitikti, bet dabar bent žinosime, kad normali gyvenimo eiga yra patenkinama ir leidžia tikėtis laimingo pasimatymo normaliomis aplinkybėmis. Pas mus baigia praeiti sunkiausias metų laikas — ruduo ir žiemos pradžia. Ruduo buvo darganotas, o žiema prasidėjo anksti. Privertė daug sniego, bet dabar jau atodrėkis. Į mano sveikatą tas oro svyravimas atsiliepia labai blogai. Beveik niekur iš buto ir neišeinu. Ir ką nors dirbti labai sunku. O norėčiau dar šį tą parašyti. Baigti verst "Poną Tadą", parašyti atsiminimus, na ir dar vieną kitą eilėraštį, kad susidarytų tur būt jau paskutinis rinkinėlis, kurį ketinu pavadinti "Nenoriu išnykti".

Gruodžio 7 d. įvyko mano poezijos vakaras, kaip girdėt, gerai pasisekęs. Nei aš, nei Ly tą dieną blogai jausdamiesi, negalėjome ten nuvykti. Šiame laiške siunčiu Tau to vakaro programą ir pakvietimą. Sausio "Pergalės" n-ry bus keletas mano eilėraščių. Tą numerį dar su keliomis knygelėmis Jums nusiųsiu.

Baigdamas linkiu Jums visiems trims visokios sekmės ir geros sveikatos, kartu su Kalėdų ir Naujųjų Metų linkėjimais. Ly iš visos širdies jungiasi prie mano linkėjimų.

Karštai bučiuojame Jus visus tris.

Jūsų Vy.

XXXIII

Vilnius, 1965.II.10

Brangi, Miela Rasele.

Nuoširdžiai dėkoju Tau už gražius linkėjimus mano gimimo dieną. Taip pat dėkoju ir Tavo Tėveliams, kad jie prisijungė prie Tavo linkėjimų. Mamytės laišką gavau truputį anksčiau. Netrukus ir aš parašysiu daugiau ir šį tą Jums atsiųsiu. Tegu tik bent kiek atšils, nes dabar labai šalta — stūgauja šiaurūs vėjai, pūgos. Vasario mėnuo pas mus šalčiausias. Nesinori nė į lauką iš buto išeiti, ypačiai kai sveikata ne labai stipri. Laukiame pavasario.

Tavo Dėdienė Emilija jungia Tau ir Tėveliams daug nuoširdžių linkėjimų. Mums net keista, kad dabar pas jus vasara. Tur būt jau pailsėjote ir netrukus stosite į darbą. Džiaugiamės, kad Tau, Rasele, mokslas gerai sekasi. Mokykis gerai ir toliau.

Baigdamas karštai bučiuoju Tave ir Tėvelius.

Tavo dėdė V.M.

XXXIV

Vilnius, 1965.V.16

Mylimieji —
Sesute ir Taviškiai.

Besiruošiant rašyti Jums laišką, štai gaunu tavąjį su nuotraukomis. Abudu su Ly "studijavome" jas ir gėrėjomės. Judu su Juozu visai nepasenę, o Raselė stačiai žydėte žydi. Kaip išaugusi, kaip pasikeitusi į gerą! Džiaugiamės ir linkime toliau taip progresuoti! Mes tai ištiesų senstame. Žiema ir dabar pavasaris su šaltu oru ir darganomis blogai mums atsiliepia. Aš nuolatos sirginėju, o Ly buvo susirgusi sunkia širdies liga. Gulėjo ligoninėj, dabar jau žymiai pasitaisė. O turi dar mane slaugyti ir prižiūrėti. Labai jai už tai esu dėkingas. Be jos man būtų labai sunku. Laukiame atšylant ir geresnio oro, važiuosime į Kačerginę — birželio pradžioje.

Šiaip, pas mus tarsi nieko naujo. Gal daugiau parašysiu kitame laiške, stipriau pasijutęs.

Dedu ir aš į šį laišką vieną nuotraukėlę — imtą pernai Kačerginėje. Turim aparatą, bet tingim fotografuoti. Jei turėsiu ką įdomesnio, pasiųsiu Jums.

Abu su Ly linkime Jums daug, daug viso geriausio.

Karštai bučiuoju.

Vieną laišką siunčiau Raselės vardu. Tikiuosi, kad gavo.

Jūsų V.

XXXV

Vilnius, 1965.XI.4.

Mylima Sesute ir Taviškiai.

Jau anksčiau gavau Tavo laišką, rašytą rugp. 18 d., o dabar neseniai štai gaunu ir antrą, rašytą spalio 9 d. Nuoširdžiai dėkojame už laiškus ir žinias apie Jūsų bū-

seną. Džiaugiamės, kad esate sveiki. Mes tai tuo pasigirti negalime. Vasara buvo labai bloga, nepasitaisėme. Jau trys savaitės kaip grįžome į Vilnių. Man visoki šiaip negalavimai, o Ly su širdimi. Gydosi, bet nelabai padeda. Aš gulėjau kelias dienas Kauno klinikose. Analizės nieko blogo nerodo, bet bendras silpnumas ir iš viso sveikatos nėra. Senatvė, nieko nepadarysi. Vaistų mes turime visokių, taip pat ir vitaminų tabletėmis ir injekcijomis. Dėkui už pasiūlymą padėti, bet kol kas nereikia. Mano darbingumas paskutiniais laikais labai sumažėjo. Vasarą beveik nieko neparašiau, be keletos eilėraščių. Noriu išleisti dar vieną rinkinėlį, kurį ketinu pavadinti "Nenoriu išnykti". Jis pasirodys ateinančių metų pradžioje. Žinoma, tuoj Tau jį atsiųsiu. Tiesa, nieko nerašai, ar gavai knygų siuntinėlį: "Būties valandos" antrą laidą, I. Kostkevičiūtės ir Kubiliaus kritikos knygeles ir dar kažką, neatsimenu.

Džiaugiamės, kad Raselė gražiai auga ir gerai mokosi. Tegu parašo man, kad ir su klaidomis.

Mūsų visi giminės sveiki ir siunčia Jums geriausių linkėjimų. Prie progos sveikink nuo manęs A. Krausą. Atsimenu jį. Jei gausi Griniaus knygelę[1] apie mano kūrybą, man būtų labai miela ją paskaityti. Tai daugiau ir nerašysiu, nes ir šiandien blogai jaučiuosi. Už lango barbena lietus ir šalta. —

Abu su Ly karštai jus sveikiname ir linkime daug gera.

Bučiuoju. Brolis Vy.

---

[1] *Jonas Grinius,, "Vincas Mykolaitis-Putinas als Dichter". Baltisches Forschungsinstitut, Bonn, 1964.*

XXXVI

Vilnius, 1966.I.24.

Mylima Sesute Medži
ir taviškiai.

Bloga šių metų vasara ir ruduo blogai atsiliepė į mano sveikatą, tai ir nepaslinkau parašyti ir atsakyti į laišką, kuriame atsiuntei savo spalvotą nuotrauką. Ji labai graži ir Tu gerai joje atrodai. Laukiame pažadėtosios jūsų visų trijų nuotraukos. Labai Tau dėkoju už bibliografijos ir kitokias žinias. Man tai bus pravartu.

Prieš porą dienų gavau Tavo antrąjį laišką. Dėkojame už sveikinimus ir linkėjimus. Gerų 1966 metų linkime ir Jums visiems, nors ir pavėluotai. Naujieji metai jokių pakitimų mūsų gyvenime neatnešė. Žiema šįmet ankstyva, bet švelni. Didesnių šalčių dar nebuvo, tačiau mudu su Ly vis kaip reikiant nesustiprėjame. Ji sargaliuoja širdimi, o aš bendru organizmo nusilpimu. Joks gydymas mums nieko nepadeda. Mano tai jau toks amžius (sukako 73!), bet Ly dar senatve neturėtų sirgti.

Griniaus studiją apie mane gavau tik paskaityti. Ją paėmė į spec. fondą. Laukiu, kaip rašai, kito egztmplioriaus, siųsto Instituto adresu. Galgi tas mane pasieks.[1] Kol kas savo egzemplioriaus man nesiųski. Parašysiu vėliau. Jei rašysi autoriui, padėkoki nuo manęs už tą įdomią ir taip man palankią knygą. Pasiekė mane ir Antano Jasmanto "Gruodas". Visiems, kas tą poeziją skaitė, labai patiko. Aš pakartotinai ją skaitinėju.

Džiaugiamės, kad Raselei gerai sekasi ir ji dalyvauja lietuviško jaunimo Kongrese. Tegu nenutuolsta nuo lietuvių tautos reikalų.

Baigdamas, pakartotinai iš širdies linkiu geros sveikatos ir ištvermės mielam svainiui Juozeliui (tam "Joškeliui") ir Tau su Rasele.

Karštai bučiuojame
Vy.

Tiesa, mano poezijos rinkinėlio, kuris jau spausdinamas ir pasirodys kovo mėn., pavadinimą vėl pakeičiau. Dabar jis vadinsis "Langas". Atsiųsiu.

---

[1]*Šis egzempliorius Putino nepasiekė.*

XXXVII

Vilnius, 1966.IV.28.

Mylima Sesute Medži.

Vakar gavau Tavo laišką — gana keistą. Be mano ir Tavo adreso atgal, jame daugiau nė žodžio — tuščias popieriaus lapelis. Nesuprantu ką tai reiškia. Gal Tu per neapsižiūrėjimą užrašei adresą ant tuščio blanko ir taip pasiuntei.[1] Tiesa, aš ilgai Tau nerašiau — neatsakiau ar į du Tavo laišku. Bet buvo ir kai kurių priežasčių. Pirmiausia mano sumenkėjusi sveikata. Nuo pereito rudens aš visai neišeinu iš buto, negaliu dirbti, be keletos eilėraščių, kuriuos šiaip taip išspaudžiau. Nelaiko kojos, svaigsta galva, bendras silpnumas. Du kartu gulėjau klinikose ir šiaip gydytojai prižiūri. Vaistų turime visokių — vitaminų ir kitokių. Kasdien ateidinėja seselė leisti injekcijų, bet nelabai tas padeda. Oras pas mus visą laiką buvo blogas — ir tai blogai atsiliepia į mano sveikatą. Bet svarbiausia — amžius. Juk baigiu įpusėti aštuntąją dešimtį! Ko daugiau ir norėti.

Yra ir daugiau buitinių negerovių. Štai jau trys mėnesiai remontuoja namą (9 butų), kuriame mes gyvename — įveda centrinį apšildymą. Triukšmas ir visi tie darbai labai blogai atsiliepia į mūsų sveikatą. Ly nuolatos vargina širdies priepuoliai. Tiesa, paskutiniais laikais jau kiek pagėrėjo. Po ryt važiuojame į Kauną, o paskui į Ka-

čerginę. Gal atsigausime grynu oru ir pavasario nuotaikomis. Iš ten vėl parašysiu. Išsiųsiu Tau savo poezijos knygelę "Langas". Visą tiražą — 10.000 egz. išgaudė per kelias dienas — ir daug kas norinčių negavo. Tai duoda man jėgų nepasiduoti blogiui.

Džiaugiuosi, kad Raselei patiko Jaunimo kongresas.[2] Kada nors plačiau parašysiu apie savo tautos reikšmę žmonijos kultūrai. Lietuvių tauta — garbinga tauta — daug yra davusi žmonijos kultūrai, ir turime didžiuotis, kad esame tos tautos žmonės.

Geriausių linkėjimų jums visiems trims!

Karštai bučiuoju

Jūsų V.M.-P.

---

[1]*Taip ir buvo.*

[2]*Australijos Lietuvių Dienos Sydnėjuje, 1966.*

XXXVIII

Vilnius, 1966.X.22.

Mylima Sesute Medži.

Jaučiuosi Tau kaltas, kad taip ilgai neparašiau Tau laiško. Svarbiausia priežastis, kad buvau susirgęs. Apie dvi savaites išgulėjau Kauno Klinikose. Nieko piktybinio nerado, bet visoki tyrimai, peršvietimai labai nukamavo. Iš viso, vasara sveikatos nepataisė. Neparašiau nė vienos eilutės ir ligšiol dar neatsitiesiau. Dabar jau atsikėlėme į Vilnių. Ly taip pat dažnai negaluoja — širdies aritmijos priepuoliai, bendras silpnumas. Dėkojame Tau už gražią spalvotą nuotrauką. Į šį laišką dedu ir Tau prieš porą metų imtą.

Ką rašei dėl maisto, tai dėkui už rūpestį, bet maisto tai jau mums tikrai nereikia. Turime visko, ko tik reikia. Gal Sąjungos gilumoj ir stoka kai kur maisto, bet Pabaltijo respublikose maisto klausimas nesudaro jokių sunkumų. Girdėjome, kad kažkam iš Amerikos atsiuntė margarino! Nedarykite juokų ir neklausykite priešiškos propagandos. Labai Tau dėkui, Sesute, už ištraukas apie mano poeziją. Gavau ir tą visą Kossu straipsnį. Labai gailiuosi, kad Tau nepasiunčiau savo "Lango". Atsitiesęs ir geriau pasijutęs, dar pasiųsiu.

Tuo tarpu ir baigsiu. Kitą kartą tikiuosi parašyti giedresnį laišką.

Linkėjimai Juozui ir Raselei nuo manęs ir nuo Ly. Karštai bučiuojame.

Tavo brolis Vy.

XXXIX

Vilnius, 1967.IV.3.

Miela Rasele.

Dėkoju Tau ir Tėveliams už sveikinimus, laišką ir naujienas iš Jūsų gyvenimo. Viskas labai įdomu. Atsilikau su atsakymais į laiškus, nes jaučuosi vis nesveikas, paliegęs. Ir dabar tik trumpai sugebu parašyti. P-lė Irena Kostkevičiūtė labai džiaugiasi, kad patiko jos siųstos knygelės ir kad siuntinėlis nepražuvo. Ji gal pati ir Jums parašys laiškelį.

Įdomu buvo, miela Rasele, skaityti Tavo Tėtės eilėmis parašyto laiško dalį. Sveikinu Jį kaip savo bendradarbį eiliuotoje rašymo formoje. Aš jau senstu ir man nekaip sekasi. Karštai dėkoju Tavo, Rasele, mamytei, o ma-

no mylimai Sesutei už sveikinimus ir linkėjimus. Parašyk man daugiau kaip Tau ir Jums visiems sekasi. Taip pat dėkui Mamytei už spalvuotą nuotrauką ir australiškų gėlių puokštę. Viskas labai gražu.

Visus tris karštai bučiuoju.

Jūsų V.M.

Pas mus pavasaris šaltas, drėgnas, nemalonus, už tai ir su sveikata sunkiau.